

Dragan B. Jovanović, Gradski muzej Vršac

JOŠ JEDNOM O OSTAVI IZ KARANSEBEŠA

Apstrakt: Ostava iz Karansebeša (Caransebeș) predstavlja jedan od prvih nalaza te vrste otkriven na teritoriji Banata. Posle više od 130 godina od pronalaska ostave, namera nam je bila da po prvi put detaljno prikažemo njen celokupni inventar i eventualno, ukažemo na neka nova tumačenja. Najbrojniju grupu nalaza predstavljaju ukrasni predmeti, čemu je svakako doprinela i njihova velika fragmentovanost. Oruđa ima nešto manje, dok oružje čini tek zanemarljivi deo ostave. Svi predmeti u ostavi relativno dobro su očuvani i nemaju tragove divlje patine, što na posredan način ukazuje da su bili dobro zaštićeni. Na osnovu brojnih analogija sa ostavama na teritoriji Rumunije, Vojvodine i Mađarske Ostava iz Karansebeša se datuje u Ha A1 period.

Ključne reči: Kasno bronzano doba, Ha A1, ostave bronzanih predmeta, Karansebeš.

ISTORIJAT ISTRAŽIVANJA

Ostava iz Karansebeša (Caransebeș), deo kolekcije Eduarda Rittingera,¹ vršačkog trgovca i kolekcionara starinama, bila je jedan od prvih otkupa koji su septembra 1894. dospeli u tek osnovani Gradski muzej u Vršcu. U knjigu ulaza ubeležio ju je F. Mileker, pod rednim brojem 1. U tom trenutku ostava je brojala 169 predmeta.

Ostava je otkrivena desetak godina ranije, ali tačno mesto nalaza nije poznato. Pored ostava iz Malog Žama i Borjaša, predstavljala je tek treći nalaz te vrste sa teritorije Banata. Prvi put je publikovana 1883. godine [Milleker B. 1883: 12-16, T. III-V] i tom prilikom detaljno je opisano u kakvim je okolnostima ostava pronađena.² Kako je opis izrazito slikovit i sadrži neke bitne podatke, smatram da je korisno da se jedan njegov deo navede u celini:

„U februaru tekuće godine (1883), na karansebeškom vašaru jedan vršački kujundžija srpske nacionalnosti, smatrajući da se radi o bezvrednim bakarnim predmetima – prodao je praistorijski bronzani nalaz. Njemu se ipak učinio sumnjivim opšti izgled predmeta tj. njegova sjajna patina i materijal od koga su načinjeni. Vršeći „analize“ da bi došao do saznanja od kog materijala su napravljeni predmeti, u stvari je upropastio jedan deo nalaza: neke je zagrevao do usijanja a neke je polomio. Ubrzo je došao do zaključka da se radi o bakarnim (bronzanim!) nalazima, i smatrajući da ih može prodati odneo ih je kod Valentina Najkoma,³

trgovca bakarnim predmetima, a koji je, otkupivši ovaj nalaz odmah predao Eduardu Rittingeru po otkupnoj ceni (2 forinte i 40 krajcara).⁴ U njegovoj kolekciji sam video ovaj nalaz i smatram da je on otkriven početkom tekuće godine (1883) u okolini Karansebeša. Ovaj nalaz privlači pažnju sa više aspekata: teži oko 4 kg, sadrži 172 predmeta, veoma lepo patiniranih, istina, neki od njih totalno su polomljeni, no to celokupni nalaz čini još interesantnijim. U Karansebeškoj ostavi, predmeti pokazuju veliku raznolikost. Na osnovu njih možemo zaključiti kakve predmete su koristili naši preci u domaćinstvu, zemljoradnji i privredi, kojim oružjem su se branili od neprijatelja i koji su nakit nosili muškarci i žene.“ [Milleker B. 1883: 12, T. III-V].

Iz navedenog priloga, jasno se vidi da je već prilikom prijema ostave u muzej bilo manje predmeta nego prilikom njenog otkrića. Nažalost, vremenom su i u samom muzeju zatureni ili zauvek izgubljeni neki predmeti iz ostave. Da nesreća bude veća, najverovatnije su u periodu od 1942. do 1945. godine, kada je muzej bio zatvoren, nestale i inventarne knjige koje je vodio Feliks Mileker, pa danas nije moguće utvrditi koji predmeti nedostaju [Barački 1980: 17]. Jedini siguran podatak iz tog vremena je popis muzejskih predmeta koji je sastavljen tokom II svetskog rata,⁵ u kojem su predmeti iz ostave Karansebeš zavedeni od broja 1175 do 1323, što znači da je inventarisano tačno 149 predmeta. Od toga danas nedostaje 16 predmeta sa sledećim inventarnim brojevima: 1198, 1214, 1248, 1249, 1250, 1252, 1253,

1254, 1256, 1257, 1268, 1296, 1298, 1320, 1321, 1322. Za njihov nestanak postoje dva moguća objašnjenja.

Na osnovu postojeće dokumentacije, zapažanja pri sređivanju, pregleda i obrade arheološkog fonda, zaključeno je da je Mileker prilično kasno, sa prestankom terenske aktivnosti, započeo inventarisane predmeta (Barački 1980: 43), pa je moguće da je još za njegovog života izvestan broj predmeta nestao. Drugo objašnjenje, bilo bi da je prilikom prijema predmeta u muzej Mileker upisao u knjigu ulaza broj fragmenata i da ih je tek prilikom inventarisanja spajao u celine.

Još jedan problem, koji nije lako objasniti, tiče se težine celokupnog nalaza. U svom prvom izveštaju Mileker navodi da ostava teži oko 4 kg [Milleker B. 1883: 12-16, T III-V], a taj podatak preuzimaju i drugi autori. Prilikom merenja celokupne ostave (treba imati na umu da jedan deo nedostaje i da su mereni samo oni nalazi za koje je bilo sasvim sigurno da pripadaju ostavi), ustanovljeno je, međutim da je njena ukupna težina 4923,4 grama.

S obzirom da je ostava iz Karansebeša prilično poznata, ne čudi što je broj publikacija u kojima se pominje zaista veliki, te će stoga ovde biti naveden samo kraći pregled najvažnije literature.

Nakon prvog objavljivanja Mileker je još u dva navrata publikovao neke predmete iz ostave, najpre na mađarskom [Milleker B. 1897: 52-55], a zatim i na nemačkom jeziku, u *Starinaru* XV [Milleker F. 1940: 23-24, T. 17]. Ni u jednom od ta tri rada Mileker nije objavio ostavu u celini. Jedan manji broj predmeta prikazao je crtežom, a neke je samo ukratko opisao.

F. Holste takođe publikuje nekompletnu ostavu. Pri tome daje pogrešne crteže za pojedine predmete [Holste 1951: 10, Pl. 1-32].

Najobimniji pregled do sada (pa i to tek polovinu ukupnog broja predmeta tj. fragmenata) dao je, sa izvesnim nelogičnostima, M. Petrescu-Dîmbovița. Na samom početku rada navodi da je ostava zavedena pod inventarnim brojevima od 1175 do 1319, što ne odgovara muzejskim podacima. Kada govori o određenoj vrsti predmeta, kao što su srpovi ili sekire keltovi, navodi broj fragmenata, što bi značilo da je ukupan broj predmeta znatno veći. Takođe pogrešno prikazuje, kao predmet iz karansebeške ostave, masivnu narukvicu od punolivene žice kvadratnog preseka, koja inače potiče iz Petrilova [Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, T. 125/22]. Od posebnog značaja je njegov prikaz šest izgubljenih predmeta iz ostave,⁶ kao što je npr. posuda od bronza-

nog lima [Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, T. 125/10], za koju ne daje detaljnije podatke, a čiji je crtež Mileker objavio 1883. godine [Milleker B. 1883: 13, T III/6].

U obimnoj studiji o ostavama metalnih predmeta S. Hansen između ostalog navodi ostavu iz Karansebeša [Hansen 1994: 579], čije otkriće iz nepoznatih razloga stavlja u 1894. godinu. Dajući pregled ostava sa teritorije Banata i spisak predmeta u njima, navodi da ostava iz Karansebeša sadrži 143 (!?) predmeta [Hansen 1994: 348. Abb. 208/15]. Pominje je takođe u poglavljima u kojima tretira određene vrste predmeta sa ove teritorije, kao što su posude od bronz, delovi kola, testerice, sekire- keltovi itd. [Hansen 1994: 118. Abb. 64; 124. Abb. 67; 152. Abb. 82; 178. Abb. 101]. U okviru serije „PBF“ objavljeni su mačevi [Bader 1991: 94. Taf. 21/200] i srpovi [Petrescu-Dîmbovița 1978: Nr. 124. Taf. 86c, 87, 88a] iz Karansebeša.

Prema raspoloživim podacima, u ostavi iz Karansebeša se nalazi sedam saltaleona, dva mača, dva bodeža, jedan nož, 14 srpova (18 fragmenata), 11 sekira keltova, tri koplja, jedno dleto, 14 narukvica (21 fragment), dva torkvesa, pet privezaka, dva dugmeta, 10 kalotastih pločica, 20 testerica, 14 fragmenata jednog pojasa, 16 fragmenata bakarnih ingota u obliku pogače, jedan fragment točka i 20 fragmenata deformisanih predmeta ili predmeta nepoznate namene.

Ukrasni predmeti predstavljaju najbrojniju grupu nalaza iz naše ostave, čemu je svakako doprinela i njihova velika fragmentovanost. Oruđa ima nešto manje, dok oružje čini tek zanemarljivi deo ostave. Dvema najbrojnim grupama mogu se dodati izgubljeni predmeti, kao i oni kojima nije bilo moguće sa sigurnošću utvrditi namenu, a koji uglavnom predstavljaju fragmente bronzanih limova. Za deo tih predmeta se može gotovo sigurno reći da pripadaju posudi od bronzanog lima čiji je crtež već objavljen [Milleker B. 1883. 12, T. III/6; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, T. 125/10], dok se za neke fragmente sa pravom može pretpostaviti da pripadaju pojasu od bronzanog lima.

Fragmentovanost u ostavi je izuzetno velika i iznosi oko 80%, što u velikoj meri, uz komade bronzane slitine, određuje karakter ostave. Ipak, ne treba, zanemariti ni druge mogućnosti kada je u pitanju namena ostave, a na koje ukazuju određeni elementi. U tom smislu je naročito indikativan primer fragmentovanih narukvica i drugih ukrasnih predmeta, koji sasvim sigurno nisu polomljeni tokom upotrebe [Јацановић 1994: 56]. Sve narukvice iz ostave Karansebeš fragmentovane su,

a samo u tri ili četiri slučaja očuvano je više od polovine samog predmeta.

UKRASNI PREDMETI

Ukrasni predmeti u ostavi iz Karansebeša izdaju se brojem i raznovrsnošću. U ovu grupu svrstane su narukvice, torkvesi, saltaleoni, fragmenti pojasa, privesci, dugmad i kalotaste pločice. Za sve ove predmete postoje brojne analogije, pa se narukvice, torkvesi i pojas od bronzanog lima mogu bez poteškoća opredeliti u uži hronološki okvir. Ostali predmeti kao što su saltaleoni i kalotaste pločice, često se nalaze u inventaru bronzanih ostava, ali nisu hronološki osetljivi i javljaju se u svim fazama bronzanog doba.

Narukvice i torkvesi

Narukvice su najbrojnija grupa ukrasnih predmeta i tipološki su veoma raznovrsne. Pripadaju oblicima tipičnim za horizont Cincu – Suseni u Transilvaniji [Petrescu-Dîmbovița 1977: 80], ali se znatno brojnije analogije mogu naći u ostavama Kurd horizonta u Transdanubiji [Mozsolich 1985: 78], kao i u ostavama na širem području Srema, Banata i dela srpskog Podunavlja u okviru horizonta II [Vasić 1982: 268; Garašanin 1983: 690].

Narukvica pod kataloškim brojem 13 (Inv. br. 1308), ravno zasečenog kraja, pravougaonog preseka i tordiranog tela, pripada starijoj tradiciji i karakteristična je za područje srpskog Podunavlja, Srema i Banata [Борић 1997: 69]. U Transilvaniji su poznati jedino primerci iz ostave Špalnaca, koji su izrađeni od žice okruglog preseka [Petrescu-Dîmbovița 1977: Pl. 210/4-11].

Slična je situacija i sa narukvicom Riegsee tipa (Inv. br. 1290), koja je takođe prilično retka u Rumuniji, a čije brojne analogije nalazimo u Sremu, Banatu i južnoj Mađarskoj [Clausing 2004: 114-120, Abb. 53-54; Борић 1997: 69].

Pojas

U ostavi je sačuvan središnji deo pojasa, koji se sastoji od 12 fragmenata i dela jezičaste kuke. Pripada tipu pojasa sa jezičasto formiranom kukom i punktiranim ornamentom. Ovom vrstom nalaza sa teritorije centralne Evrope posebno se bavila I. Kilian-Dirlmeier [Kilian-Dirlmeier 1975]. Naš pojas ima brojne analogije u ostavama na širem području Vojvodine – Pećinci [Милошевић 1960: 174. T. XIII/8-10], Šimanovci [Поповић 1975: 48, T. XLVII/3], Futog [Борић 1997: 52,

T. XI/216], severoistočne Mađarske – Vajdácska [Mozsolich 1985: 59, T. 207/1, 2], rumunskog dela Banata i Transilvanije – Gusterița II [Petrescu-Dîmbovița 1977: 115, T. 159], Uioara de Sus [Petrescu-Dîmbovița 1977: 95, T. 255/1-2; T. 256/1-8; T. 257/13-21].

Privesci

Dva kopljasta priveska najverovatnije predstavljaju deo pozamanterijske fibule tipa Sviloš [Vinski-Gasparini, K. 1973: 109, T. 88/1; Vasić, R. 1999: 25]. Ovaj oblik priveska nastao je u Karpatskom basenu, odnosno srednjem Podunavlju, odakle je dospao i u druge oblasti. Javljaju se u Br D, a posebno su brojni tokom Ha A perioda, ali se javljaju i kasnije kao delovi ažuriranih fibula. Osim na fibulama, kopljasti privesci mogu biti i sastavni deo pektoralia ili višečlanih ukrasa za kosu [Рамајски, Р. 1971: 28].

Dugmad i kalotaste pločice

Namena ove vrste dugmadi i kalotastih pločica (bilo da su sa dve naspramno postavljene perforacije ili sa alkom za kačenje) nije bliže definisana, pa ih autori svrstavaju u delove odeće, ili u konjsku opremu. U oba slučaja nemaju funkcionalnu, već estetsku ulogu. Koriste se još od ranog bronzanog doba [Girić, M. 1971: 176, T. 75/2], pa sve do ranog Halštata [Todorović, J. 1977: 35, T. 21/6], tako da ne predstavljaju hronološki osetljive nalaze. Imaju brojne analogije u ostavama kasnog bronzanog doba: u Transilvaniji ostava Uioara de Sus [Petrescu-Dîmbovița 1977: 95, T. 218/4-8], Vojvodini – Futog [Борић 1997: 56, T. XV/295-311], Pećinci [Милошевић 1960: 158, T. IX/2-21], Šimanovci [Поповић 1975: 47, T. XLV/20-24], Markovac – Grunjac,⁷ Markovac-Leskovica [Milleker, F. 1940: 25] i Vršac – Majdan [Рамајски 1988: 22, Сл. 28, 29].

ORUĐE

Osim ukrasnih predmeta, oruđe čini najbrojniju grupu u našoj ostavi. Već na prvi pogled, jasno se vidi da se najvećim delom sastoji od sekira-keltova, srpova i testerica. Fragment noža i malo dleto izrađeno od šipke okruglog preseka, pojedinačni su nalazi i tipološki nemaju nikakvu hronološku vrednost. U odnosu na ukrasne predmete, stepen fragmentacije je znatno manji i u najvećem broju slučajeva ne postoji više fragmenata jednog istog predmeta. Svi primerci imaju brojne analogije i često se mogu naći u inventaru ostava na teritoriji

Srema (horizont II), Banata, Bačke, Transilvanije (horizont Cincu – Suseni) i južne Mađarske (horizont Kurd). Datuju se u period Ha A₁.

Keltovi

Najveći broj sekira-keltova iz ostave Karansebeš pripada jednostavnom tipu šupljih bronzanih sekira sa zadebljanim obodom, horizontalno bušenom ušicom i ukrasom u vidu dvostrukog ili trostrukog latiničnog slova V. Ovaj tip je karakterističan za područje slavonsko-sremske oblasti u okviru horizonta II, a može se naći u velikom broju i u ostavama Kurd horizonta u severoistočnoj Mađarskoj i Transdanubiji [Mozsolich 1985: 33]. U odnosu na ostale primerke izdvaja se mali kelt zdepastog tela (Inv. br. 1176), transilvanijskog tipa, koji je recentno oštećen.

Dva kelta (Inv. br. 1175 i 1176), takođe imaju recentna oštećenja i najverovatnije predstavljaju predmete za koje Mileker kaže, da su „ispitivani“ prilikom pronalaska ostave [Milleker B. 1883: 12].

Srpovi⁸

U ostavi iz Karansebeša se nalazi četrnaest srpova. Najveći broj pripada tipu sa jezičkom na dršci, ali se može izdvojiti još nekoliko tipova. Srpovi sa jezičkom se javljaju od Bronzanog doba D, i tokom Ha A postaju naročito dominantni u ostavama Karpatskog basena [Борн 1997: 65].

Dva srpa sa dugmetastom drškom i ravnom (Inv. br. 1230) ili zašiljenom (Inv. br. 1221) osnovom, jedini su celi primerci. Ovaj tip srpova javlja se u Mađarskoj već tokom Br C, ali se upotrebljava paralelno sa drugim oblicima tokom Halštata. Oba naša primerka ukazuju na kasniju izradu. Tip sa trnom i paralelnim rebrima nalazi se u velikom broju ostava Kurd horizonta u Mađarskoj (Mozsolich 1985: 43) i horizonta Cincu – Suseni u Rumuniji [Petrescu-Dîmbovița 1977: 80-120]. Kada se uzme u obzir teorija o razvoju srpova, od jednostavnih ranih formi sa blagim lukom do potpuno razvijenih formi gotovo potkovičastog oblika [Јацановић 1986: 168], srp sa trnom i jezičkom (Inv. br. 1221), svakako predstavlja najrazvijeniju formu ovog tipa, pa se može smatrati prelaznim oblikom.

Testerice

Ostava iz Karansebeša sadrži ukupno 21 fragment testerica. Tokom svog razvoja nisu pretrpele nikakve bitnije promene, tako da ne pružaju podatke za preciznije

datovanje. Interesantno je da su u ostavama u Rumuniji prilično slabo zastupljene. Ima ih samo u inventaru ostava Cincu [Petrescu-Dîmbovița 1977: 88, T. 130/4] i Moldova Veche I [Milleker F. 1940. 25; Petrescu-Dîmbovița 1977: 99, T. 164/ 15-34]. Na teritoriji Vojvodine i Srbije znatno su češće prisutne u inventaru ostava koje se datuju od Br D do Ha A₂. To su ostave Brestovik I i III, Vinča, Privina Glava, Gaj, Šimanovci i Rudnik.⁹

ORUŽJE

Ova grupa predmeta zastupljena je u ostavi iz Karansebeša u relativno malom broju. Poseban problem predstavlja velika fragmentovanost predmeta, čime je onemogućena njihova preciznija tipološka i hronološka determinacija.

Najbolje očuvani predmet je deformisano koplje (Inv. br. 1203), sa dvostrukim rebrom na listu, koje ima najbliže analogije u koplju iz ostave Mali Žam [Пашајски 1975a: 61, T. LVIII/1] i nepublikovanom primerku sa Lisičje Glavice¹⁰ kod Vršca. Izvesne nepravilnosti ukazuju na greške pri livenju, tako da su oštećenja najverovatnije nastala tokom izrade. Ovaj tip koplja je izuzetno redak, a u pogledu geografske rasprostranjenosti može se reći da je najveća koncentracija u graničnim oblastima Panonije i Karpata, u Potisju, i oblastima oko Moriša, ali se javljaju i u Banatu. Interesantno je da gotovo svi primerci varijante C prema klasifikaciji D. Garašanin [Гарашанин Д. 1956: 17], uključujući i koplje iz ostave u Karansebešu, potiču sa teritorije Banata, što ukazuje da je u pitanju uže ograničena lokalna varijanta. Kod druga dva koplja iz ostave, očuvan je u jednom slučaju samo vrh, a u drugom samo deo usadnika drške.

Dva sečiva bodeža, takođe nisu u dovoljnoj meri sačuvana da bi mogli biti precizno tipološki identifikovani. To je, inače, vrsta nalaza koja je dosta retka u bronzanodopskim ostavama na ovim prostorima. Bodež (Inv. br. 1217), koji je očuvan u nešto većoj meri, ukazuje na starije uzore i prema obliku sečiva najviše podseća na bodež sa Popovog Salaša [Tasić 1983: 65]. Da je ovaj bodež dugo bio u upotrebi ukazuju i sekundarno probušene rupice za zakovice.

RAZNO

Ovo je grupa predmeta čiju namenu nije bilo moguće odrediti ili se nisu uklopili ni u jednu od izdvojenih kategorija. Pored fragmenata limova, livačkih zarubaca i komada tordirane žice, koji su inače čest inventar

ostava ovog perioda, nalaze se i dva predmeta koji po svemu sudeći pripadaju delovima konjske opreme (Inv. br. 1318, 1304), kao i fragment cilindra kolskog točka sa trouglastim zupcima (Inv. br. 1216). Problemom nalaza delova kola u ostavama posebno su se bavili u svojim radovima S. Hansen [Hansen 1994: 123-125] i D. Borić [Борић 1997: 66], tako da ih ovom prilikom nećemo posebno tretirati.

BAKARNI INGOTI

Ostava sadrži ukupno 16 komada sirovog metala, težine 1672,54 g. Najbrojniji su komadi livačke pogače, od kojih najveći teži preko 465 g, ali ima i amorfnih komada rastopljenog metala. Ovako veliki težinski udeo bakra, uz gotovo 90% fragmentovanih predmeta, bez svake sumnje ukazuje na livački karakter ostave iz Karansebeša.

PREDMETI KOJI NEDOSTAJU

U uvodnom delu je već bilo reči o ovim predmetima. Neki od njih su objavljeni [Milleker B. 1883: 13, T. III-V; Milleker B. 1897: 52-55; Milleker F. 1940: 23-24, T. 17; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, T. 125, 126], dok su crteži nekolicine predmeta otkriveni u dokumentaciji Rastka Rašajskog.

Svakako su najinteresantniji fragmenti posude od bronzanog lima, za koje Petrescu-Dîmbovița tvrdi da ih ima dvanaest [Petrescu-Dîmbovița 1977: 87], mada nam nije najjasnije odakle potiče takav podatak. Takve posude zastupljene su u velikom broju na prostoru centralne i jugoistočne Evrope.¹¹ Osim ostave iz Karansebeša, u Rumuniji je ova vrsta nalaza prisutna u inventaru ostava Taut, Malnas, Cincu, Batarci, Vilcele, Galospetrau, Spalnaca II, Suseni, Dipsa, Uioara de Sus, Gusterita II, dok se u srpskom delu Banata nalazi jedino u ostavi Vršac - Majdan [Hansen 1994: 115-123, Abb. 64, 66]. Nalazi metalnih posuda starijeg bronzanog i ranog gvozdenog doba u Srbiji su grupisani u oblastima oko Dunava i Save. Pripadaju inventaru sledećih ostava: Privina Glava, Bingula Divoš, Jarak, Pećinci I, Dobrinici, Donji Petrovci, Šimanovci, Rudnik, Dubravica, Stari Kostolac, Kličevac II, Vajuga-Pesak, Pečanica i Alun [Jacanović 1994/5: 102].

ZAKLJUČAK

Ostava iz Karansebeša predstavlja jedan od prvih nalaza te vrste otkriven na teritoriji Banata i nakon više od 130 godina od njenog pronalaska želeli smo da, po

prvi put, detaljno prikazemo njen celokupni inventar i, eventualno, ukažemo na neka nova tumačenja. Svi predmeti u ostavi izuzetno su dobro očuvani i nemaju tragove korozije, što na posredan način ukazuje da su bili dobro zaštićeni. Ukrasni predmeti i alatke, uz bakarne ingote čine najveći deo ostave, dok je oružje zastupljeno sa manje od 5% ukupnog broja predmeta. Fragmentovanost je izuzetno velika i kreće se oko 88 %. Sirovi bakar sa 1672,54 g, čini nešto više od trećine ukupne težine ostave. Veliki broj predmeta iz ostave, naročito kada su većih dimenzija, sastoji se, međutim, od samo jednog fragmenta. Kod narukvica, koje su najbrojnija grupa predmeta, ne postoji nijedan ceo primerak, čak ni u fragmentovanom stanju. Činjenica da veliki broj narukvica ne može biti polomljen slučajno, odnosno da se u ovakvim slučajevima radi o namernom lomljenju predmeta, najčešće se objašnjava ritualnim radnjama. U novije vreme, takva vrsta nalaza u ostavama, kao i nedostatak kovačkog alata, predstavljaju argumente kojima se osporava livački karakter ovakvih ostava i ističe njihova votivna namena [Јацановић 1986: 172]. Ovi argumenti, međutim, ne deluju dovoljno ubedljivo kada je u pitanju ostava iz Karansebeša, naročito kada se ima na umu da nije poznat arheološki kontekst u kojem je pronađena, pa se tako i velika fragmentovanost predmeta može tumačiti na drugi način. Ako pođemo od stanovišta da je predmete sakupio majstor-livac i da je do njih došao nekom vrstom trampe, pri čemu je svoje usluge ili proizvode naplaćivao određenom količinom metala, ne treba da čudi što su veći predmeti fragmentovani. Jednostavnije rečeno, osnovno sredstvo plaćanja bio je dragoceni metal, tako da nije bilo važno da li je predmet ceo ili fragmentovan.

Na osnovu brojnih analogija sa ostavama na teritoriji Rumunije, Vojvodine i Mađarske, ostava iz Karansebeša se datuje u Ha A1. Predloženi hronološki okvir zasnovan je na keltovima sa „V“ ornamentom, srpovima sa jezičkom, narukvicama otvorenih i stanjenih krajeva, narukvici Riegsee tipa, kao i pojasu od bronzanog lima. Treba, svakako, spomenuti da izvestan broj predmeta, kao što su bodež (Inv. br. 1217) ili narukvica od tordirane žice (Inv. br. 1308), ukazuje na nešto starije tradicije. Njihova pojava, međutim, ne remeti već zadati hronološki okvir, a može se objasniti dugim vekom upotrebe, na šta posebno ukazuju sekundarno probušeni otvori za zakovice na našem bodežu. U pregledu ostava sa teritorije Rumunije, Petrescu-Dîmbovița je ostavu iz Karansebeša takođe datovao u Ha A1, tj. u horizont Cincu –

Suseni [Petrescu-Dîmbovița 1977: 80], što odgovara horizontu II panonsko-podunavske regije.

Predmeti iz karansebeške ostave ukazuju na veoma bliske veze sa istovremenim ostavama na teritoriji srpskog Podunavlja, na šta ukazuje pre svega veliki broj keltova sa „V“ ornamentom, narukvice Riegsee tipa kao i znatan broj testerica koje se izuzetno retko javljaju na teritoriji Rumunije. Kad uz sve to imamo u vidu da Mileker samo pretpostavlja da je ostava nađena u okolini Karansebeša, da nema nikakve sličnosti sa drugim ostavama iz okoline Karansebeša, kao i da je kujundžija koji je ostavu prodao na vašaru živio u Vršcu [Milleker 1883: 13], nije nemoguće da je otkrivena i na nekom drugom mestu.

SKRAĆENICE

JhRGZM – Jahrbuch des Römisch-Germanischen
Zentralmuseum Mainz
PBF – Prähistorische Bronzefunde
PMB – Рад Музеја Војводине
PBM – Рад војвођанских музеја
PJZ – Praistorija jugoslovenskih zemalja

NAPOMENE

¹ Eduard Rittinger (Eduard Rittinger), trgovac žitom iz Vršca, sakupljao je kao strastveni kolekcionar arheološke i numizmatičke predmete od 1879. godine. Posedovao je bogatu zbirku predmeta sa raznih arheoloških lokaliteta. Celokupna zbirka brojala je 716 komada, a zna se i da su Rittingeru nadoknađeni samo stvarni troškovi koje je imao pri sakupljanju te su mu isplaćene 604 krune i 50 krojčera! Godine 1882. prilikom otkrića velike ostave rimskog novca iz IV v.n.e. u Velikom Ritu, Rittinger dobija od gradskog saveta, na sopstveni zahtev, odobrenje da na pomenutoj lokaciji vrši arheološka iskopavanja. Zajedno sa F. Milekerom imao je velikog udela u osnivanju gradskog muzeja u Vršcu.

² Članak je sa mađarskog prevela Š. Joanović, arheolog Gradskog muzeja u Vršcu u penziji. Ovom prilikom bih želeo da izrazim zahvalnost za ogromnu pomoć i brojne informacije koje mi je pružila prilikom izrade ovog rada.

³ „Valentin Najkom i sinovi“, poznati vršački trgovci bakrom (?!), kasnije su imali i livnicu, a prema kazivanju Stanimira Baračkog, pouzdano se zna da su u svojoj livnici pretopili više praistorijskih ostava bronzanih predmeta.

⁴ Jedna srebrna forinta težila je 12.345 g, vredela je dve krune, a delila se na 100 krojčera.

⁵ Spisak su sastavili arheolog Kurt Vilfonzeder (Kurt Willvonseder), ispred nemačkih okupacionih snaga i u to vreme student arheologije Milutin Garašanin.

⁶ Naknadno su u spisima Rastka Rašajskog pronađeni crteži još četiri predmeta kojih danas nema. Očigledno je, da su predmeti bili spremni za publikovanje, ali da o njima nisu pronađeni nikakvi pisani tragovi.

⁷ Nepublikovano.

⁸ Za srpove pogledati: Petrescu-Dîmbovița M.. Die Sicheln in Rumanien (mit Corpus der jung- und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens), *PBF* XVIII/1, Stuttgart, 1978; Vasić R. Die Sicheln im Zentralbalkan (Vojvodina, Serbien, Kosovo und Mazedonien), *PBF* XVIII/5, Stuttgart, 1994; Mozsolich A. *Bronzefunde aus Ungarn (Depotfundhorizonte von Aranyos, Kurd und Gyermely)*, Budapest, 1985.

⁹ *Праисторијске оставе у Србију и Војводину I*. Београд, 1975.

¹⁰ Koplje je otkriveno 1978. godine na vršačkom bregu u blizini manje praistorijske gradine na vrhu Lisičja Glavica. Dužina koplja je 146 mm, širina lista 43 mm, težina 116 g. Inv. br. AP 1258.

¹¹ Bronzane posude detaljno su obrađene u PBF seriji: Patay P. 1990. Die Bronzegefäße in Ungarn; Novotná M. 1991. Die Bronzegefäße in der Slowakei; Kytlicová O. 1991. Die Bronzegefäße in der Böhmen; Nekvasil J., Podborsky V. 1991. Die Bronzegefäße in Mähren; Prüssing G 1991. Die Metallgefäße in Österreich; Clausen C. 2004. Ein urnenfelderzeitlicher Hortfund von Slavonski Brod, Kroatien. Jahrbuch des Römisch-Germanischen zentralmuseums Mainz, 50/1, 95-112, Mainz.

BIBLIOGRAFIJA

- Alexandrescu, D.A. *Die Bronzeschwerter aus Rumänien*. Dacia N. S. X. Bucurest, 1966: 117–189.
- Bader, T. *Die fibeln in Rumänien*. PBF XIV/6. Stuttgart, 1983.
- Bader, T. *Die Schwerter in Rumänien*. PBF IV/8. Stuttgart, 1991.
- Barački, S. *Arheološko odeljenje Narodnog muzeja u Vršcu*. Magistarski rad. Sveučilište u Zagrebu, 1980. Nepublikovano.
- Borić, D. Ostava kasnog bronzanog doba iz Futoga. *RMV* 39. Novi Sad, 1997: 41–93.
- Clausing, C. *Ein urnenfelderzeitlicher hortfund von Slavonski Brod*. Kroatien, JhRGZM 50/1. Mainz, 2004: 47–205.
- Гарашанин, Д. О једном специјалном типу копља раног халштатског периода, *PBM* 5. Нови Сад, 1956: 15–19.
- Garašanin, M. Ostave perioda polja sa urnama jugoistočnoj Panoniji i severnoj Srbiji. *PJZ* IV (bronzano doba). Sarajevo, 1983: 685–702.
- Hampel, J. *A bronzkor emlékei Magyarhonban II*. Budapest, 1892.
- Hansen, S. *Studien zu den Metalldeponierungen während der älteren urnenfelderzeit zwischen Rhônetal und Karpatenbecken* 1–2. Berlin, 1994.
- Holste, F. *Hortfunde Südosteuropas*. Marburg, 1951.
- Јацановић, Д. Праисторијска остава бронзаних предмета из села Клења код Голупца. *Стигари-нар XXXVII*. Београд, 1986: 153–175.
- Јацановић, Д. *Метални налази у српском Подунављу на прелазу бронзаног у њездено доба*. Културе гвозденог доба југословенског Подунавља. Симпозијум – Сомбор 1993. Београд, 1994: 51–63.
- Jacanović, D. Metallgefäße aus der späten Bronzezeit und frühen Eisenzeit in Serbien, *Стигари-нар XLV–XLVI*. Београд, 1994/5: 101–112.
- Kemenczei, T. *Die Spätbronzezeit Nordostungarns*. Budapest, 1984.
- Kilian-Dirlmeier I. *Gürtelhaken, Gürtelbleche und Blechgürtel der Bronzezeit in Mitteleuropa* (Ostfrankreich, Schweiz, Süddeutschland, Österreich, Tschechoslowakei, Ungarn, Nordwestjugoslawien), PBF XII/ 2. München, 1975.
- Koledin, J. Ostava bronzanih predmeta iz Hetina, *RMV* 43–45. Novi Sad, 2001/2003: 29–41.
- Маринковић, С. *Накит на прелазу из бронзаног у њездено доба из остјава са њдручја средње Баната*. Културе гвозденог доба југословенског Подунавља, Симпозијум – Сомбор 1993. Београд, 1994: 31–39.
- Milleker, B. *Ujabb Délmagyarországi östelepek*. Temesvár, 1883.
- Milleker, B. *Délmagyarország régiségleletei a honfoglalás előtti időkből I*. Temesvar, 1897.
- Milleker, F. *Vorgeschichte des Banats IV*, *Starinar* XV. Beograd, 1940: 23–24. Т. 17.
- Милошевић, П. Бронзана остава из Пећинаца. *PBM* 9. Нови Сад, 1960: 156–175.
- Mozsolich, A. *Bronzefunde aus Ungarn*. Budapest, 1985.
- Petrescu – Dîmbovița, M. *Depozitele de bronzuri din România*. București, 1977.
- Petrescu – Dîmbovița, M. *Die Sicheln in Rumänien (mit Corpus der jung- und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens)*, PBF XVIII/1. Stuttgart, 1978.
- Петровић, Д. *Остјава из Нове Бинјуле*. *Fontes*. Београд, 1975: 37–43.
- Rašajski, R. Ostave vršačkog Gorja I. *PBM* 20. Novi Sad, 1971: 25–36.
- Rašajski, R. Ostave vršačkog Gorja II. *PBM* 21/22. Novi Sad, 1972/3: 19–28.
- Рашајски, Р. *Остјава Мали Жам – Римски Шанчеви код Вршца*. Праисторијске оставе у Србији и Војводини. Београд, 1975а: 60–63.
- Рашајски, Р. Остава Месић – Шупаја код Вршца. *Праисторијске оставе у Србији и Војводини*, 63–68. Београд, 1975б.
- Срејовић, Д. Три праисторијске оставе из Источне Србије. *Стигари-нар XI/1960*. Београд, 1961: 47–64.
- Тасић, Н. *Бронзана остјава из Јакова – Економија Сава*, *Fontes*. Београд, 1975: 27–37.
- Tasić, N. *Jugoslovensko podunavlje od indoevropske seobe do prodora Skita*. Novi Sad – Beograd, 1983.
- Vasić, R. *Spätbronzezeitliche und Älterhallstattzeitliche hortfunde im Östlichen Jugoslawien, Südosteuropa Zwischen 1600 und 1000 V. Chr. Prähistorische Archäologie in Südosteuropa* 1. Berlin, 1982: 267–285.

KATALOG

1. Narukvica

Dužina 70 mm, širina 9 mm, težina 6,59 g.
Narukvica otvorenih i stanjenih krajeva, polukružnog preseka. T. I/1. Inv. br. 1289.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/3;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/36.

Analogije: *Clausing* 2004: Abb. 53/ 272, 273; *Vasić* 1982: 272, Abb. 2/5

2. Narukvica

Dužina 98 mm, širina 18 mm, težina 17,37 g.
Narukvica otvorenih krajeva. Prelomljena je na dva dela i ukrašena vertikalnim širokim žljebovima. T. I/2. Inv. br. 1290.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/4;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/38

Analogije: *Vinski – Gasparini K.* 1973: 81, T. 28, 31-32; *Tacuň* 1975: 30, T. XXIX/7; *Полюсов* 1975: 38, XXXVII/6; *Vasić* 1982: 272, Abb. 2/10; *Бопућ* 1997: 69, T. XIII/236, 237; *Clausing* 2004: Abb. 54/ 291, 294-298

3. Narukvica

Dužina 137 mm, širina 21 mm, težina 19,47 g.
Narukvica suženih otvorenih krajeva, izrađena od tankog bronzanog lima, lučnog preseka. Sastoji se od dva fragmenta. T. I/3. Inv. br. 1291.

Literatura: *Milleker* 1883: T. IV/1;
Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/5;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/37.

Analogije: *Mozsolich* 1985: 168, T. 106/ 6-8; *Vasić* 1982: 272, Abb. 2/4; *Clausing* 2004: Abb. 54/291, 299, 300

4. Narukvica

Dužina 72 mm, širina 10 mm, težina 20,8 g.
Zatvorena narukvica od bronzane trake plitkog segmentnog preseka. Sačuvana su dva fragmenta ili približno pola narukvice. T. I/4. Inv. br. 1293.

Literatura: *Nepublikovano*.

Analogije: *Пауајску* 1959: T. LVI/10; 62, LIX/8; *Clausing* 2004: Abb. 53/ 273

5. Narukvica

Dužina 66 mm, širina 27 mm, težina 9,57 g.
Narukvica otvorenih i stanjenih krajeva, od široke bronzane trake, lučnog poprečnog preseka. Ukrašena je linearnim ornamentom. T. I/5. Inv. br. 1294.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/6;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/39.

Analogije: *Милошевић* 1960: 173, T. XIII/5; *Kemenczei* 1984: 74, T. CLXVI/27; *Clausing* 2004: Abb. 54/ 303, 71/ 30

6. Narukvica

Dužina 76 mm, širina 2,6 mm, težina 3,81 g.
Narukvica od tanje žice otvorenih i posuvraćenih krajeva, ukrašena je kosim urezima. T. I/6. Inv. br. 1295.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/23;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/45.

Analogije: *Полюсов* 1975: 37, XXXV/13; *Clausing* 2004: Abb. 53/ 257

7. Narukvica

Dužina 30 mm, širina 21 mm, težina 5,87 g.
Šira bronzana traka sa pet uzdužno postavljenih plastičnih rebara. T. II/7. Inv. br. 1300.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/7;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/40.

Analogije: *Cpejовић* 1975: 94, LXXX/5, 6; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, T. 191/ 7, 8; *Бопућ* 1997: 68, T. XIV/263; *Clausing* 2004: Abb. 53/ 288, 289

8. Narukvica

Dužina 26,5 mm, širina 11 mm, težina 8,29 g.
Traka od tankog bronzanog lima sa tri uzdužno postavljena plastična rebra. T. II/8. Inv. br. 1301.

Literatura: *Milleker* 1883: T. V/3; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/8.

Analogije: *Cpejовић* 1975: 94, LXXX/5, 6; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, T. 191/ 7, 8; *Бопућ* 1997: 68, T. XIV/263; *Clausing* 2004: Abb. 53/ 288, 289

9. Narukvica

Dužina 14 mm, širina 6 mm, težina 12,23 g.
Uska bronzana traka trougaonog preseka, najverovatnije deo multispiralne narukvice. Sastoji se od dva fragmenta. T. II/9. Inv. br. 1302.

Literatura: *Nepublikovano*

10. Narukvica

Dužina 160 mm, širina 9 mm, težina 21 g.
Uska bronzana traka sa jako istaknutim središnjim rebrom, najverovatnije deo multispiralne narukvice. Sastoji se od dva fragmenta. T. II/10. Inv. br. 1303.

Literatura: *Nepublikovano*

11. Narukvica

Dužina 132 mm, širina 5,5 mm, težina 21,56 g.
Fragment narukvice okruglog preseka, ukrašena snopovima kosih urezanih linija. T. II/11. Inv. br. 1305.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/1;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/35

12. Narukvica

Dužina 59 mm, širina 5,5 mm, težina 9 g.
 Fragment narukvice približno pravougaonog preseka.
 T. II/12. Inv. br. 1306.

Literatura: *Milleker* 1883: T. IV/1

13. Narukvica

Dužina 38 mm, širina 4 mm, težina 4,44 g.
 Fragment bronzane narukvice od tordirane žice kvadratnog preseka, sa ravno zasečenim krajem.
 T. II/13. Inv. br. 1308.

Literatura: *Nepublikovano*.

Analogije: *Vinski-Gasparini K.* 1973: 31, T. I/12;
Petrescu-Dîmbovița 1977: Pl. 210/4-11;
Bopuħ 1997: 69, T. XIII/244,245; *Clausing* 2004: Abb. 53/253, 258

14. Narukvica

Dužina 78 mm, širina 4,5 mm, težina 9,54 g.
 Fragment narukvice okruglog preseka, ukrašena snopovima kosih urezanih linija. T. II/14. Inv. br. 1309.

Literatura: *Milleker* 1883: T. IV/1; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/2; *Petrescu-Dîmbovița* 1978: 14/41, T. 87/34.

Analogije: *Munowiec* 1960: 173, T. XIII/1, 2;
Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, T. 190/10;
Яцановић 1986: 160, T. IV/1-6

15. Narukvica

Dužina 94 mm, širina 3 mm, težina 6,56 g.
 Narukvica otvorenih posuvraćenih krajeva, okruglog preseka. Ukrašena je nizovima kratkih kosih linija. T. II/15. Inv. br. 1311.

Literatura: *Milleker* 1883: T. IV/2.

Analogije: *Clausing* 2004: Abb. 53/257

16. Torkves

Dužina 63,5 mm, širina 14 mm, težina 14,95 g.
 Fragment torkvesa čunastog preseka sa poprečnim rebrima. Završetak je punoliven i modelovan u obliku lažne spirale. T. III/16. Inv. br. 1292.

Literatura: *Milleker* 1883: T. IV/1; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/15; *Petrescu-Dîmbovița* 1978: 14/41, T. 87/43.

Analogije: *Clausing* 2004: Abb. 54/292, 310, 311

17. Torkves

Dužina 53 mm, širina 4 mm, težina 5,44 g.
 Torkves od tanje tordirane žice kvadratnog preseka, sa spljoštenim krajevima savijenim u petlju.
 T. III/17. Inv. br. 1310.

Literatura: *Milleker* 1883: T. IV/2; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/16; *Petrescu-Dîmbovița* 1978: 14/41, T. 87/42.

Analogije: *Bopuħ* 1997: 69, T. XII/2226-229;
Clausing 2004: Abb. 36/106, 107

18. Fragment pojasa od bronzanog lima

Dužina 58 mm, širina 35 mm.

Fragment pojasa od tankog bronzanog lima, sa jedne strane bogato je ukrašen gustim ornamentom izvedenim punktiranjem. Veći deo pojasa očigledno nedostaje tako da nije moguće utvrditi njegovu dužinu. T. III/18. Inv. br. 1262.

Literatura: *Milleker* 1883: T. V/2; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/33

19. Fragmenti pojasa od bronzanog lima

Dužina 90 mm, širina 123 mm, težina 28,37 g.

Pojas od tankog bronzanog lima. Sa jedne strane bogato ukrašen gustim ornamentom izvedenim punktiranjem. Pod ovim inventarnim brojem postoje tri fragmenta ovog pojasa, ostatak je pod Inv. Br. 1262 i 1264. T. III/19. Inv. br. 1263.

Literatura: *Milleker* 1883: T. V/2; *Milleker* 1940: 23, T. 17; *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/29, 32, 34

20. Fragmenti pojasa od bronzanog lima

Dužina približno 90 mm, širina 127 mm, težina 36,11 g.
 Delovi istog pojasa kao i pod Inv. br. 1262 i 1263.

Osam fragmenata. T. III/20. Inv. br. 1264.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/27, 28, 30, 31, 35; *Petrescu-Dîmbovița* 1978: 14/41, T. 87/59-62, T. 88A/63-66

21. Fragmenti pojasa od bronzanog lima

Dužina 70 mm, širina 30 mm, težina 13,23 g.

Dva fragmenta pojase kopče. Na površini su vidljivi ornamenti izvedeni punktiranjem. T. IV/21.
 Inv. br. 1323.

Literatura: *Nepublikovano*

22. Saltaleon

Težina 2,32 g.

Fragment od pljosnate žice. T. IV/22. Inv. br. 1272.

Literatura: *Nepublikovano*

23. Saltaleon

Težina 1,26 g.

Dobro očuvani fragment od uske žice pljosnatog preseka. T. IV/23. Inv. br. 1273.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița* 1977: 87, Pl. 126/25;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/53

24. Saltaleon

Težina 2,03 g.

Fragment od pljosnate žice. Najverovatnije da se njegov drugi deo vodi pod inventarnim brojem 1276. T. IV/24. Inv. br. 1274.

Literatura: *Milleker 1883: T. V/2*

25. Saltaleon

Težina 1,75 g.

Fragment od žice polukružnog preseka. T. IV/25. Inv. br. 1275.

Literatura: *Nepublikovano*

26. Saltaleon

Težina 3,59 g.

Fragment od pljosnate žice. T. IV/26. Inv. br. 1276.

Literatura: *Nepublikovano*

27. Saltaleon

Težina 1,45 g.

Fragment od pljosnate žice. Spaja se sa primerkom pod inventarnim brojem 1174. T. IV/27. Inv. br. 1277.

Literatura: *Nepublikovano*

28. Saltaleon

Težina 2 g.

Fragment od tanje žice polukružnog preseka. T. IV/28. Inv. br. 1278.

Literatura: *Nepublikovano*

29. Kopljasti privezak

Dužina 65 mm, širina 15,5 mm, težina 3,43 g.

Kopljasti privezak, sastavljen iz dva dela. Donji deo je u obliku vrbovog lista sa blago naznačenim središnjim rebrom i gornjim delom koji je modelovan u obliku prstenaste alke polukružnog preseka. Najverovatnije deo pozamanterijske fibule. T. IV/29. Inv. br. 1313.

Literatura: *Milleker 1883: T. IV/6; Milleker 1897: 54; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/12; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/51; Bader 1983: 55, T. 9/73.*

30. Kopljasti privezak

Dužina 29 mm, širina 17 mm, težina 3,6 g.

Fragment kopljastog priveska, očuvan je samo gornji deo u obliku prstenaste alke. T. IV/30. Inv. br. 1314.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/13; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/52; Bader 1983: 55, T. 9/73.*

31. Pločica od bronzanog lima

Dužina 36 mm, širina 21 mm, težina 0,8 g.

Pločica od tankog bronzanog lima trapezoidnog oblika, sa perforacijom na užem kraju.

T. IV/31. Inv. br. 1261.

Literatura: *Nepublikovano*

32. Pločica od bronzanog lima

Dužina 15 mm, širina 11 mm, težina 0,45 g.

Dva manja fragmenta bronzanog lima sa perforacijom na jednom kraju. T. IV/32. Inv. br. 1269.

Literatura: *Nepublikovano*

33. Dugme

Prečnik 21 mm, širina 17 mm, težina 13,93 g.

Dvojno dugme, sa donje strane nalazi se prstenasta alka koja je na četiri mesta spojena sa gornjim kupastim delom. T. IV/33. Inv. br. 1315.

Literatura: *Milleker 1883: T. IV/5;*

Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/21;

Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/29

34. Dugme

Prečnik 27 mm, širina 10,5 mm, težina 16,9 g.

Dvojno dugme. Sa donje strane nalazi se kružna pločica sa koncentričnim krugovima, koja je na četiri mesta spojena sa gornjom pločicom. Gornji deo je sferičnog oblika i ima upisanu kružnicu u kojoj se izdvajaju četiri polja i kružno ispupčenje u sredini. T. IV/34. Inv. br. 1317.

Literatura: *Milleker 1883: T. IV/5;*

Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/20;

Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/28

35. Kalotasta ukrasna pločica

Težina 4,17 g.

Četiri ukrasne pločice sa perforacijama za kačenje.

Povezane alkicom od bronzane žice. T. V/35.

Inv. br. 1282.

Literatura: *Milleker 1883: T. IV/4; Milleker 1940: 23, T. 17.*

36. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 35 mm, težina 1,37 g.

Kalotasta ukrasna pločica sa otvorima za pričvršćivanje. Dva fragmenta. T. V/36. Inv. br. 1283.

Literatura: *Nepublikovano*

37. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 30 mm, težina 1,47 g.

Kalotasta ukrasna pločica sa blago naglašenim središnjim delom. Nepravilnog kružnog oblika.

T. V/37. Inv. br. 1284.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/11*

38. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 33 mm, težina 3,58 g.

Kalotasta ukrasna pločica sa perforacijama za kačenje.
T. V/38. Inv. br. 1285.

Literatura: *Milleker 1883: T. IV/4; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/17; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/47*

39. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 38,5 mm, težina 3,95 g.

Kalotasta ukrasna pločica sa perforacijama za kačenje.
T. V/39. Inv. br. 1286.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/18; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/46*

40. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 30 mm, težina 2,03 g.

Kalotasta ukrasna pločica sa perforacijama za kačenje.
T. V/40. Inv. br. 1287.

Literatura: *Nepublikovano*

41. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 25 mm, težina 1,9 g.

Kalotasta ukrasna pločica elipsoidnog oblika sa nazubljenim ivicama. Sastoji se iz dva dela.

Nedostaje joj centralni deo na kojem se najverovatnije nalazila alka za kačenje. T. V/41.

Inv. br. 1288.

Literatura: *Nepublikovano*

42. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 16 mm, težina 1,66 g.

Kalotasta ukrasna pločica manjih dimenzija sa alkom za kačenje. T. V/42. Inv. br. 1316.

Literatura: *Milleker 1883: T. IV/4; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/9; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/48*

43. Kalotasta ukrasna pločica

Prečnik 18,5 mm, težina 1,4 g.

Kalotasta ukrasna pločica manjih dimenzija sa alkom za kačenje koja je pričvršćena samo na jednom kraju. T. V/43. Inv. br. 1319.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/10; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/49*

44. Bronzani lim

Dužina 49 mm, širina 18 mm, težina 3,51 g.

Bronzani lim sa utisnutim kružnim žlebovima, najverovatnije deo pojasa ili nekog sličnog ukrasnog predmeta. T. V/44. Inv. br. 1312.

Literatura: *Nepublikovano*

45. Kelt

Dužina 151 mm, širina 63 mm, težina 481 g.

Kelt sa ušicom i „V“ ornamentom, recentno je oštećen. Prelomljen je na tri dela. Još uvek su

vidljivi tragovi gareži od izlaganja visokoj temperaturi. Tamno mrke je boje. Najverovatnije se radi o jednom od predmeta za koje Mileker navodi da su oštećeni prilikom „ispitivanja“.

T. V/45. Inv. br. 1175.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/3,6; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/1.*

Analogije: *Pauvajcku 1975b: 65, T. LXI/2; Bopuħ 1997: 46, T. V/45; Clausing 2004: Abb. 48/ 90*

46. Kelt

Dužina 101 mm, širina 68,5 mm, težina 213,13 g.

Kelt sa ušicom kratkog zdepastog tela, otvor za nasadivanje držalje ojačan je masivnim rebrom, bočne strane odvojene su od čeonih sa po dva plastična rebra. Recentno je oštećen, i takođe izlagan visokoj temperaturi. T. VI/46.

Inv. br. 1176.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/4; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/2.*

Analogije: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 92, T. 137/ 16; 95, T. 148/14; Bopuħ 1997: 45, T. IV/37; Clausing 2004: Abb. 48/ 112*

47. Kelt

Dužina 117 mm, širina 56 mm, težina 272,91 g.

Kelt sa ušicom, otvor je ovalan i ojačan, na bočnim stranama nalaze se dve male perforacije, verovatno od spojeva kalupa. Ukrašen je trojnim plastičnim „V“ ornamentom. Sečivo je neznatno iskivljeno i na telu su vidljivi tragovi udaranja. Najverovatnije se radi o recentnim oštećenjima. T. VII/47. Inv. br. 1177.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/3; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/5; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/3.*

Analogije: *Ποῦοβυħ 1975: 36, T. XXIII/9; Clausing 2004: Abb. 48/ 100*

48. Kelt

Dužina 49 mm, širina 22 mm, težina 98,26 g.

Fragment kelta sa dvostrukim „V“ ornamentom.

Očuvan je središnji deo. T. VI/48. Inv. br. 1178.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/8; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/4*

49. Kelt

Dužina 69 mm, širina 58 mm, težina 229,54 g.

Fragment kelta. Očuvana je donja polovina sa sečicom. Bočne strane su odvojene uzdužnim plastičnim rebrima. T. VI/49. Inv. br. 1179.

Literatura: *Nepublikovano*

50. Kelt

Dužina 44 mm, širina 42 mm, težina 65,96 g.
 Fragment manjeg kelta. Otvor je ovalan i ojačan. Na bočnim stranama nalaze se dve male perforacije. Ukrašen je trostrukim plastičnim „V“ ornamentom. T. VI/50. Inv. br. 1180.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/3; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/7; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/5*

51. Kelt

Dužina 64 mm, širina 48,5 mm, težina 132,86 g.
 Fragment kelta. Očuvana je donja polovina sa sečicom. Bočne strane su odvojene uzdužnim plastičnim rebrima. T. VII/51. Inv. br. 1181.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/3*

52. Kelt

Dužina 37 mm, širina 23 mm, težina 13,85 g.
 Fragment kelta sa delom otvora za držalju. T. VII/52. Inv. br. 1182.

Literatura: *Nepublikovano*

53. Kelt

Dužina 42 mm, širina 19 mm, težina 12,8 g.
 Fragment kelta sa delom tulca. T. VII/53. Inv. br. 1183.

Literatura: *Nepublikovano*

54. Kelt

Dužina 41 mm, širina 18 mm, težina 14,47 g.
 Fragment kelta sa „V“ ornamentom. T. VII/54. Inv. br. 1184.

Literatura: *Nepublikovano*

55. Dleto

Dužina 92 mm, širina 10,5 mm, težina 19,42 g.
 Tanko bronzano dleto okruglog preseka. Gornji kraj je oštećen. T. VII/55. Inv. br. 1200.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/2; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/9; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/6.*

Analogije: *Clausing 2004: Abb. 49/ 132; 56/435*

56. Srp

Dužina 51 mm, širina 19 mm, težina 13,11 g.
 Sečivo srpa zaobljenog vrha, klinastog preseka. (Mileker ga prikazuje kao nož). T. VII/56. Inv. br. 1185.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/1*

57. Srp

Dužina 173 mm, širina 29 mm, težina 109,25 g.
 Srp sa jezičkom. Lučnog sečiva klinastog preseka. Kraj drške je račvasto zasečen i od njega kreće blago naglašeno plastično rebro koje se pruža

celom dužinom srpa po sredini. Drška je odvojena od sečiva, sa takođe slabo naglašenim plastičnim rebrom, koje je postavljeno ukoso u odnosu na dršku. T. VIII/57. Inv. br. 1218.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/2; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/13*

58. Srp

Dužina 201 mm, širina 36 mm, težina 112,03 g.
 Srp sa jezičkom. Hrbat je ojačan visokim plastičnim rebrom. Na širem delu sečiva uz ojačanje nalazi se oštećenje nastalo najverovatnije usled lošeg livenja. Drška je uokvirena plastičnim rebrima koja dopiru do hrpta. U polju koje ova dva rebra čine nalazi se linearno organizovani plastični ornament. T. VIII/58. Inv. br. 1219.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/3; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/9*

59. Srp

Dužina 110 mm, širina 30,5 mm, težina 44,05 g.
 Sečivo srpa. Duž hrpta se pruža masivno ojačanje u vidu plastičnog rebra, a ispod njega pružaju se tri paralelna, blago naglašena plastična rebra. Sasvim je moguće da sa srpom kat. br. 65, čini jedan predmet, ali nedostaje središnji deo koji bi to i potvrdio. T. VIII/59. Inv. br. 1220.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/5; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/15*

60. Srp

Dužina 203 mm, širina 29 mm, težina 95,24 g.
 Srp sa jezičkom i dugmetom. Sečivo je lučno povijeno sa blago istaknutim plastičnim rebrom duž hrpta kao ojačanjem. Jezičak je oštećen. T. VIII/60. Inv. br. 1221.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/11; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/8*

61. Srp

Dužina 200 mm, širina 30,5 mm, težina 87,16 g.
 Srp sa jezičkom. Drška se račvasto završava, a duž obe ivice drške pruža se visoko plastično rebro. Sa leđne strane se ovo rebro produžava sve do vrha sečiva. Na dršci se nalazi manja perforacija prečnika 3 mm, koja je najverovatnije nastala kao posledica lošeg livenja. T. VIII/61. Inv. br. 1222.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/12; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/14*

62. Srp

Dužina 134 mm, širina 27,5 mm, težina 67,7 g.

Srp sa jezičkom. Drška je uokvirena sa dva visoka plastična rebra ukrašena sočivastim udubljenjima. Na dršci se nalazi plastični ornament u obliku obrnutog latiničnog slova „V“.

T. IX/62. Inv. br. 1223.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/8; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/4; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/12*

63. Srp

Dužina 43 mm, širina 32 mm, težina 22,22 g.

Središnji deo sečiva sa naglašenim plastičnim rebrom duž leđa. Klinastog preseka. T. IX/63.

Inv. br. 1224.

Literatura: *Nepublikovano*

64. Srp

Bronza, livenje.

Dužina 145 mm, širina 35 mm, težina 71,97 g.

Srp sa jezičkom. Hrbat je ojačan plastičnim rebrom duž cele dužine. Plastično rebro je ukrašeno sočivastim udubljenjima; ono sa se unutrašnje strane drške nastavlja po sredini sečiva i samo je neznatno naglašeno. Sredinom drške se takođe pruža blago naglašeno plastično rebro koje nestaje u visini jezička. T. IX/64.

Inv. br. 1225.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/1; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/11*

65. Srp

Dužina 73 mm, širina 36,5 mm, težina 51,7 g.

Fragment srpa sa leđima ojačanim visokim plastičnim rebrom. T. IX/65. Inv. br. 1226.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/6; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/10*

66. Srp

Dužina 74 mm, širina 36,5 mm, težina 43,32 g.

Fragment širokog sečiva srpa sa visokim plastičnim rebrom duž leđa. Klinastog preseka. T. IX/66.

Inv. br. 1227.

Literatura: *Nepublikovano*

67. Srp

Dužina 65 mm, širina 18 mm, težina 14,63 g.

Vrh sečiva srpa, plastično rebro je blago naglašeno. Klinastog preseka. T. IX/67. Inv. br. 1228.

Literatura: *Nepublikovano*

68. Srp

Dužina 72 mm, širina 18 mm, težina 11,69 g.

Fragment sečiva srpa sa visokim plastičnim rebrom duž leđa i još jednim slabije naglašenim rebrom

koje se pruža paralelno sa ovim. Sastoji se od dva dela. T. X/68. Inv. br. 1229.

Literatura: *Nepublikovano*

69. Srp

Dužina 169 mm, širina 16,5 mm, težina 42,34 g.

Srp sa trnom. Usko sečivo je klinastog preseka sa blago naznačenim plastičnim rebrom. Sastoji se od tri fragmenta. T. X/69. Inv. br. 1230.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 124/10; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 86c/7*

70. Testerica

Dužina 61 mm, širina 15 mm, težina 5,46 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Oba vrha su odlomljena. T. X/70. Inv. br. 1187.

Literatura: *Nepublikovano*

71. Testerica

Dužina 52 mm, širina 15,5 mm, težina 3,77 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. X/71. Inv. br. 1188.

Literatura: *Nepublikovano*

72. Testerica

Dužina 51 mm, širina 13 mm, težina 3,22 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. X/72. Inv. br. 1189.

Literatura: *Nepublikovano*

73. Testerica

Dužina 71 mm, širina 16 mm, težina 8,59 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. X/73. Inv. br. 1190.

Literatura: *Nepublikovano*

74. Testerica

Dužina 118 mm, širina 22 mm, težina 12,2 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Na jednom kraju se nalazi manja kružna perforacija. Sastoji se od dva fragmenta.

T. X/74. Inv. br. 1191.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/4*

75. Testerica

Dužina 40 mm, širina 17 mm, težina 4,25 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Oba vrha su odlomljena. T. X/75. Inv. br. 1192.

Literatura: *Nepublikovano*

76. Testerica

Dužina 52 mm, širina 17 mm, težina 5,8 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. X/76.

Inv. br. 1193.

Literatura: *Nepublikovano*

77. TestERICA

Dužina 69 mm, širina 21 mm, težina 13,1 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. X/77. Inv. br. 1195.

Literatura: *Nepublikovano*

78. TestERICA

Dužina 81 mm, širina 15 mm, težina 7,62 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. X/78. Inv. br. 1196.

Literatura: *Nepublikovano*

79. TestERICA

Dužina 30 mm, širina 12,5 mm, težina 2,52 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. XI/79. Inv. br. 1197.

Literatura: *Nepublikovano*

80. TestERICA

Dužina 35 mm, širina 18 mm, težina 3,89 g.

Fragmentovani list testerice od bronzane trake.

T. XI/80. Inv. br. 1199.

Literatura: *Nepublikovano*

81. TestERICA

Dužina 42 mm, širina 20 mm, težina 6,32 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. XI/81. Inv. br. 1200.

Literatura: *Nepublikovano*

82. TestERICA

Dužina 84 mm, širina 20 mm, težina 8,48 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. Inv. br. 1201.

Literatura: *Nepublikovano*

83. TestERICA

Dužina 44 mm, širina 18 mm, težina 5,85 g.

Fragmentovani list testerice od bronzane trake.

T. XI/83. Inv. br. 1202.

Literatura: *Nepublikovano*

84. TestERICA

Dužina 34 mm, širina 18 mm, težina 4,3 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. XI/84. Inv. br. 1207.

Literatura: *Nepublikovano*

85. TestERICA

Dužina 51 mm, širina 17 mm, težina 5,18 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. XI/85.

Inv. br. 1208.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/4.*

86. TestERICA

Dužina 120 mm, širina 16 mm, težina 9,29 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

T. XI/86. Inv. br. 1209.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/4; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/8; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/22.*

87. TestERICA

Dužina 42 mm, širina 16 mm, težina 5,15 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Zupci su prilično dobro očuvani i nalaze se samo sa jedne strane. T. XI/87. Inv. br. 1210.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/9; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/23.*

88. TestERICA

Dužina 72 mm, širina 26 mm, težina 12,84 g.

Fragmentovani list testerice od bronzane trake.

T. XI/88. Inv. br. 1211.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/12.*

89. TestERICA

Dužina 60 mm, širina 18 mm, težina 8,95 g.

Fragmentovani list testerice od uske bronzane trake.

Jedan kraj je sačuvan. T. XI/89.

Inv. br. 1212.

Literatura: *Nepublikovano*

90. Nož

Dužina 64,5 mm, širina 14 mm, težina 8,83 g.

Fragment noža sa jezičkom za učvršćivanje drške.

Sečivo je klinastog preseka sa ojačanim leđima. T. XI/90. Inv. br. 1186.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/1; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/7; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/21.*

91. Bodež

Dužina 42,5 mm, širina 15 mm, težina 9,8 g.

Manji bodež sa uskim sečivom i blago istaknutim središnjim rebrom. Fragmentovan je, a vrh sečiva mu je savijen. T. XI/91. Inv. br. 1213.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/22.*

92. Bodež

Dužina 85,5 mm, širina 33 mm, težina 26,86 g.

Bodež sa oštećenom pločicom za učvršćivanje drške.

Sačuvane su dve rupice za nitne, koje su po svemu sudeći naknadno probijene što ukazuje da je bodež dugo bio u upotrebi i da je prvobitno bio znatno duži. Sečivo je nešto suženog trougaonog oblika sa romboidnim presekom.

T. XI/92. Inv. br. 1217.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/15; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/27.*

93. Koplje

Dužina 123 mm, širina 38,5 mm, težina 60,58 g.
Mali vrh koplja sa srazmerno velikim tulcem. Koplje je spljošteno i jako deformisano. T. XII/93.
Inv. br. 1203.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/9; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/16; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/24.*

94. Koplje

Dužina 46 mm, širina 24 mm, težina 17,41 g.
Fragmentovani vrh koplja, sa uskim plastičnim rebrom po sredini. T. XII/94.
Inv. br. 1206.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/10; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/18; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/26.*

95. Koplje

Dužina 55 mm, širina 26 mm, težina 35,76 g.
Tulac koplja, recentno savijen. T. XII/95.
Inv. br. 1204.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/17; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/25.*

96. Mač

Dužina 58 mm, širina 41 mm, težina 81,79 g.
Fragment sečiva mača. Na sredini je široko plastično rebro profilisano sa obe strane. T. XII/96.
Inv. br. 1194.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/10; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/14; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/17*

97. Mač

Dužina 36 mm, širina 31 mm, težina 30,03 g.
Fragment sečiva mača, na sredini je široko plastično rebro. T. XII/97. Inv. br. 1205.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/13; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/18.*

98. Alka

Prečnik 32 mm, težina 9,46 g.
Alka segmentnog preseka. T. XII/98. Inv. br. 1318.
Literatura: *Milleker 1883: T. V/2; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/36; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/58.*

99. Bronzana pločica

Dužina 41,5 mm, širina 18 mm, težina 17,05 g.
Fragment bronzane pločice, pripadao je nekom većem predmetu, najverovatnije keltu. T. XII/99.
Inv. br. 1234.

Literatura: *Nepublikovano*

100. Bronzana žica

Dužina 45 mm, širina 5 mm, težina 4,02 g.
Bronzana žica kvadratnog preseka. T. XII/100.
Inv. br. 1307.

Literatura: *Nepublikovano*

101. Bronzani lim

Dužina 21,5 mm, širina 14 mm, težina 0,39 g.
Komad tankog bronzanog lima. T. XII/101.
Inv. br. 1255.

Literatura: *Nepublikovano*

102. Bronzani lim

Dužina 26 mm, širina 16 mm, težina 1,11 g.
Fragment bronzanog lima. T. XIII/102. Inv. br. 1258.

Literatura: *Nepublikovano.*

103. Bronzani lim

Dužina 19 mm, širina 16 mm, težina 1,17 g.
Komad tankog bronzanog lima. Presavijen na dva dela. T. XIII/103. Inv. br. 1259.

Literatura: *Nepublikovano*

104. Bronzani lim

Dužina 31 mm, širina 18 mm, težina 1,2 g.
Komad tankog bronzanog lima. T. XIII/104.
Inv. br. 1260.

Literatura: *Nepublikovano*

105. Bronzani lim

Dužina 44 mm, širina 28 mm, težina 4,6 g.
Dve spojene pločice od tankog bronzanog lima.
Sasvim je moguće da se radi o kraju pojasa pod inventarnim brojem 1263/4. T. XIII/105.
Inv. br. 1265.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/26; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 88A/67*

106. Bronzani lim

Dužina 44 mm, širina 12 mm, težina 1,47 g.
Talasasti bronzani lim. T. XIII/106. Inv. br. 1266.

Literatura: *Nepublikovano*

107. Bronzani lim

Dužina 42 mm, širina 40 mm, težina 3,73 g.
Komad tankog bronzanog lima. T. XIII/107.
Inv. br. 1267.

Literatura: *Nepublikovano*

108. Bronzani lim

Dužina 53 mm, širina 34 mm, težina 8,74 g.
Bronzani lim sa jednom očuvanom ivicom, deo nekog većeg predmeta. T. XIII/108. Inv. br. 1279.

Literatura: *Nepublikovano*

109. Bronzani lim

Dužina 34 mm, širina 33 mm, težina 2,81 g.

Komad tankog bronzanog lima približno pravougao-
nog oblika. T. XIII/109. Inv. br. 1280.

Literatura: *Nepublikovano*

110. Bronzani lim

Dužina 36 mm, širina 26 mm, težina 3,51 g.

Komad tankog bronzanog lima. T. XIII/110.

Inv. br. 1281.

Literatura: *Nepublikovano*

111. Deo konjske opreme (?)

Dužina 39 mm, širina 22 mm, težina 11,22 g.

Cevasti razdelnik sa tri kružna otvora. Najverovatnije
deo konjske opreme. T. XIII/111. Inv. br. 1304.

Literatura: *Milleker 1883: T. III/5; Petrescu-Dîmbo-
vița 1977: 87, Pl. 125/19; Petrescu-Dîmbovița
1978: 14/41, T. 87/30*

112. Limena pločica

Dužina 23 mm, širina 15 mm, težina 1,91 g.

Limena pločica pravougaonog oblika, najverovatnije
deo testerice. T. XIII/112. Inv. br. 1270.

Literatura: *Nepublikovano*

113. Livački zarubac

Dužina 49 mm, širina 35 mm, težina 5,49 g.

Livački zarubac u obliku trube. T. XIII/113.

Inv. br. 1215.

Literatura: *Milleker 1883: T. V/8; Milleker 1940: 23,
T. 17; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/14;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/32*

114. Livački zarubac

Dužina 39,5 mm, širina 9 mm, težina 10,81 g.

Livački zarubac cilindričnog oblika sa cevastom
šupljinom u središnjem delu. T. XIII/114.

Inv. br. 1251.

Literatura: *Nepublikovano*

115. Deo kolskog točka

Dužina 82 mm, širina 69 mm, težina 58,58 g.

Fragment osovine točka, izrađen od debelog bronza-
nog lima širine 3 mm. Na gornjem delu je oču-
van ukras u vidu plastično modelovane vrpce.
Donji deo sastoji se od dve trouglaste viseće
pločice. T. XIII/115. Inv. br. 1216.

Literatura: *Milleker 1883: T. V/7; Milleker 1940: 23,
T. 17; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/37;
Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/31.*

116. Tordirana žica

Širina 2 mm, težina 1,12 g.

Fragment tanje tordirane žice. Gotovo je pravougao-
nog oblika, pa je moguće da se radi o alki ili
kopči. T. XIII/116. Inv. br. 1271.

Literatura: *Milleker 1883: T. IV/2; Petrescu-Dîmbo-
vița 1977: 87, Pl. 126/24*

117. Tordirana žica

Širina 3 mm, težina 2,21 g.

Fragment tanje tordirane žice. T. XIII/117.

Inv. br. 1297.

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/44*

118. Ingot

Dužina 24 mm, širina 19 mm, težina 10,6 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. T. XIV/118.

Inv. br. 1231.

Literatura: *Nepublikovano*

119. Ingot

Dužina 28 mm, širina 23 mm, težina 22,72 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće
livačke pogače. T. XIV/119. Inv. br. 1232.

Literatura: *Nepublikovano*

120. Ingot

Dužina 30 mm, širina 22 mm, težina 36,26 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće
livačke pogače. T. XIV/120. Inv. br. 1233.

Literatura: *Nepublikovano*

121. Ingot

Dužina 46 mm, širina 21 mm, težina 28,73 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće
livačke pogače. T. XIV/121. Inv. br. 1235.

Literatura: *Nepublikovano*

122. Ingot

Dužina 45 mm, širina 37 mm, težina 60,73 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće
livačke pogače. T. XIV/122. Inv. br. 1236.

Literatura: *Nepublikovano*

123. Ingot

Dužina 38 mm, širina 34 mm, težina 46,24 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće
livačke pogače. T. XIV/123.

Inv. br. 1237.

Literatura: *Nepublikovano*

124. Ingot

Dužina 52 mm, širina 50 mm, težina 172,56 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće
livačke pogače. T. XIV/124. Inv. br. 1238.

Literatura: *Nepublikovano*

125. Ingot

Dužina 62 mm, širina 22 mm, težina 13,61 g.

Komad rastopljenog bakra amorfnog oblika.
T. XIV/125. Inv. br. 1239.

Literatura: *Nepublikovano*

126. Ingot

Dužina 55 mm, širina 35 mm, težina 71,51 g.

Komad rastopljenog bakra amorfnog oblika.

T. XIV/126. Inv. br. 1240.

Literatura: *Nepublikovano*

127. Ingot

Dužina 22 mm, širina 14 mm, težina 7,72 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće

livačke pogače. T. XIV/127. Inv. br. 1241.

Literatura: *Nepublikovano*

128. Ingot

Dužina 92 mm, širina 86 mm, težina 464 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće

livačke pogače. T. XIV/128. Inv. br. 1242.

Literatura: *Nepublikovano*

129. Ingot

Dužina 82 mm, širina 41 mm, težina 267,91 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće

livačke pogače. T. XIV/129. Inv. br. 1243.

Literatura: *Nepublikovano*

130. Ingot

Dužina 72 mm, širina 54 mm, težina 154,78 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće

livačke pogače. T. XIV/130. Inv. br. 1244.

Literatura: *Nepublikovano*

131. Ingot

Dužina 45 mm, širina 36 mm, težina 125,34 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće

livačke pogače. T. XIV/131. Inv. br. 1245.

Literatura: *Nepublikovano*

132. Ingot

Dužina 50 mm, širina 50 mm, težina 104,19 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće

livačke pogače. T. XIV/132. Inv. br. 1246.

Literatura: *Nepublikovano*

133. Ingot

Dužina 41 mm, širina 31 mm, težina 85,64 g.

Komad sirovog bakra amorfnog oblika. Deo veće

livačke pogače. T. XIV/133. Inv. br. 1247.

Literatura: *Milleker 1883: T. V/1.*

PREDMETI KOJI NEDOSTAJU**134. Posuda od bronzanog lima**

T. XV/134. Inv. br. ?

Literatura: *Milleker 1883: T. III/6; Milleker 1940: 23,*

T. 17; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/10;

Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/20

135. Deo drške posude od bronzanog lima

T. XV/135. Inv. br. ?

Literatura: *Milleker 1883: T. V/4; Milleker 1940: 23,*

T. 17; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/11;

Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/19

136. Deo posude od bronzanog lima

T. XV/136. Inv. br. ?

Literatura: *Milleker 1940: 23, T. 17;*

137. Fragment bronzanog lima

T. XV/137. Inv. br. ?

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 125/23;*

Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/41

138. Drška posude od bronzanog lima

T. XV/138. Inv. br. ?

Literatura: *Nepublikovano – crtež je pronađen u dokumentaciji Rastka Rašajskog.*

139. Fragment bronzanog lima

T. XV/139. Inv. br. ?

Literatura: *Nepublikovano – crtež je pronađen u dokumentaciji Rastka Rašajskog.*

140. Fragment bronzanog lima

T. XV/140. Inv. br. ?

Literatura: *Nepublikovano – crtež je pronađen u dokumentaciji Rastka Rašajskog.*

141. Cevčica od bronzanog lima

T. XV/141. Inv. br. ?

Literatura: *Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/20;*

Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/54

142. Fragment bronzanog lima

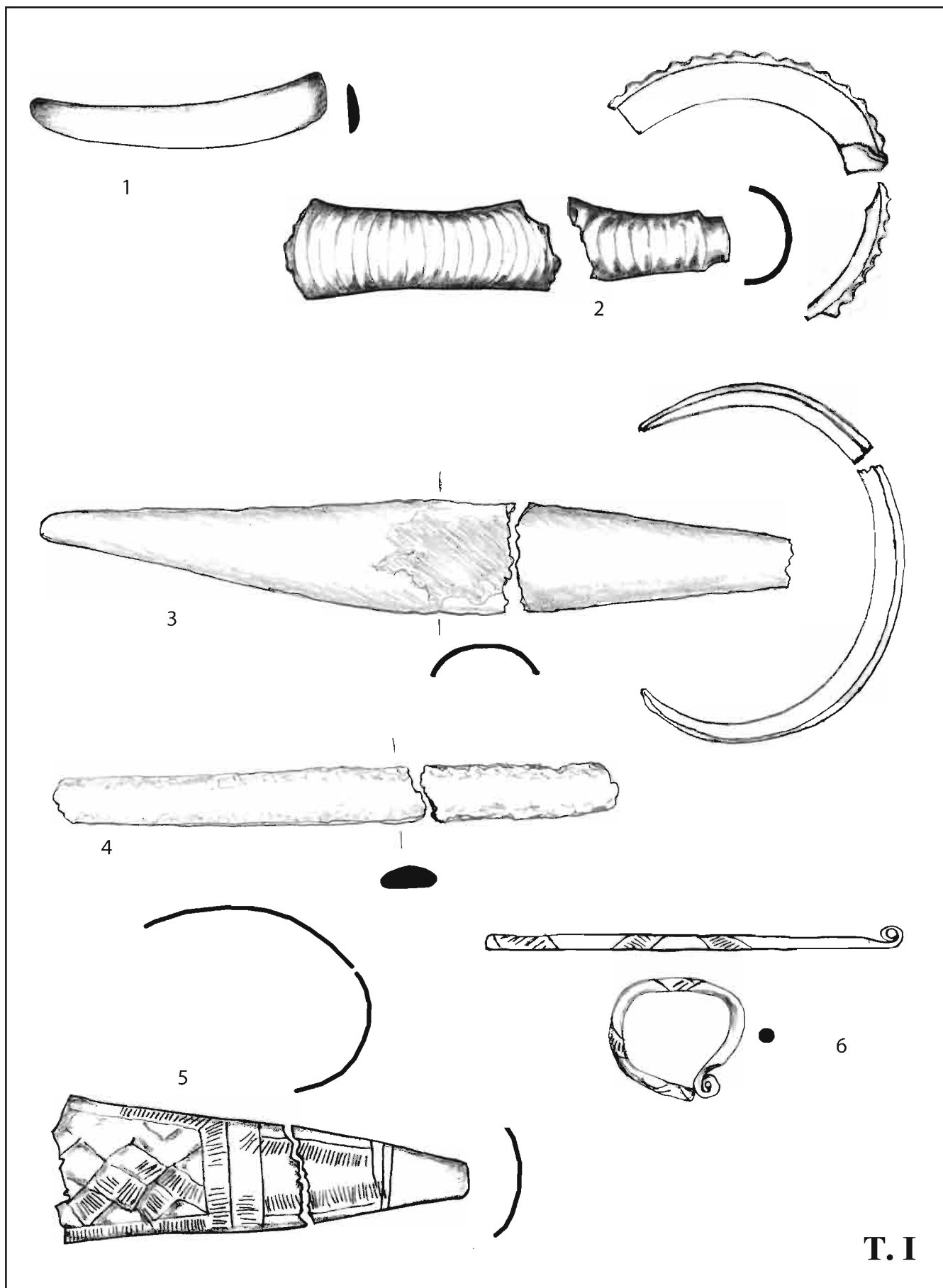
T. XV/142. Inv. br. ?

Literatura: *Nepublikovano – crtež je pronađen u dokumentaciji Rastka Rašajskog.*

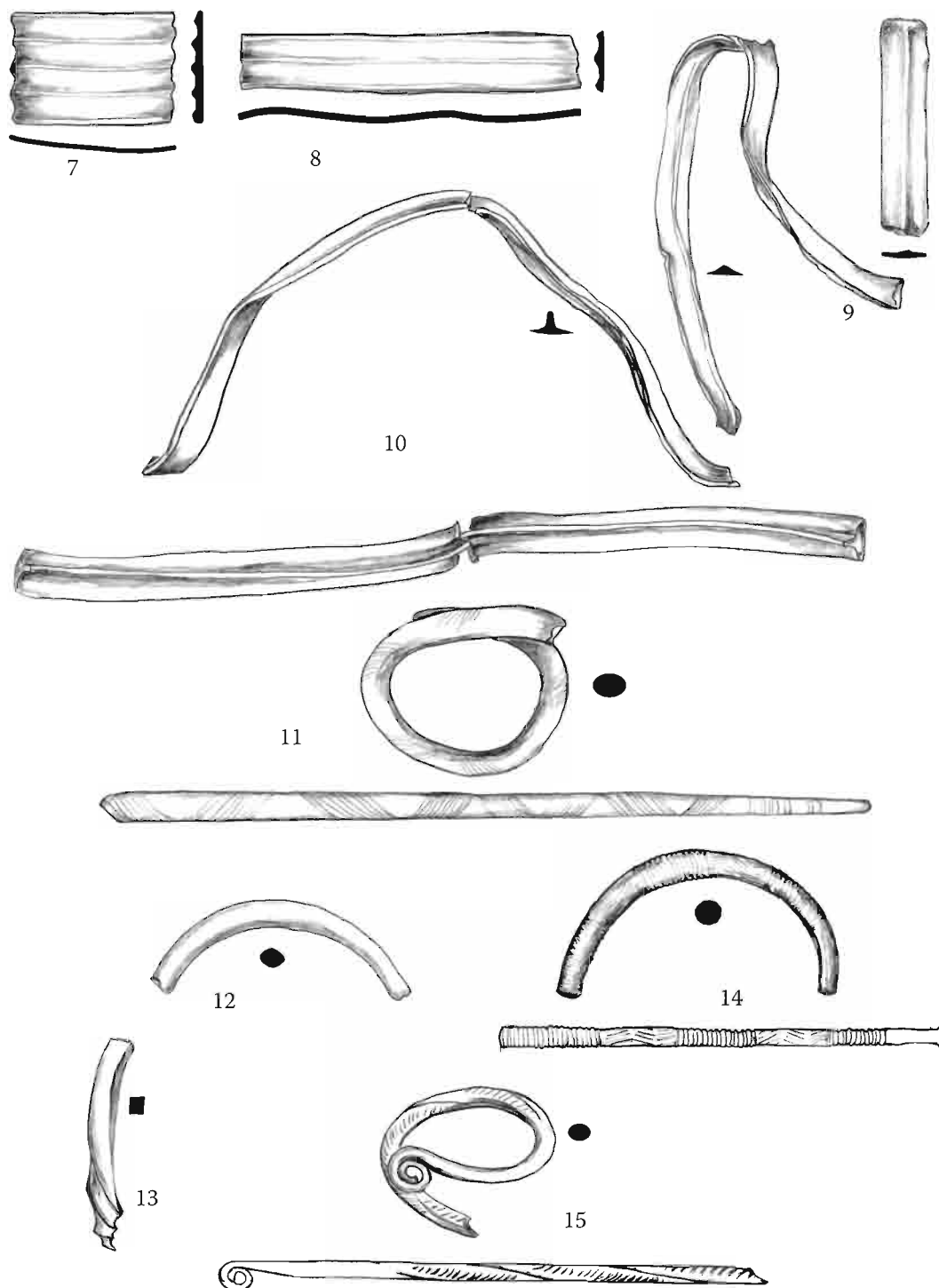
143. Cevčica od bronzanog lima

T. XV/143. Inv. br. ?

Literatura: *Milleker 1883: T. V/5; Petrescu-Dîmbovița 1977: 87, Pl. 126/19; Petrescu-Dîmbovița 1978: 14/41, T. 87/55*

T. I

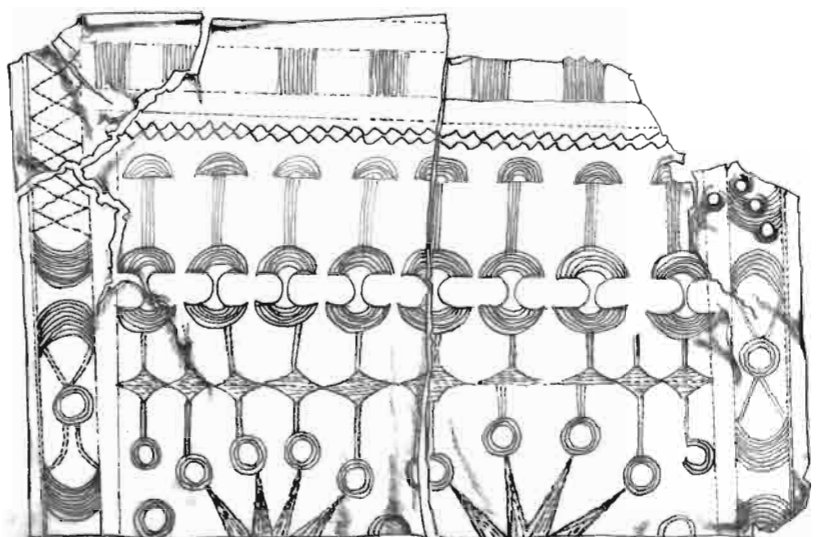
T. II

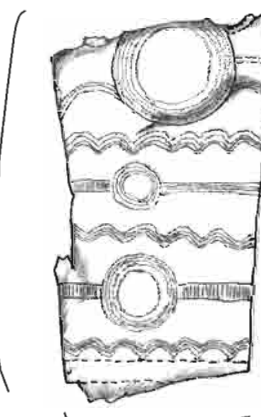
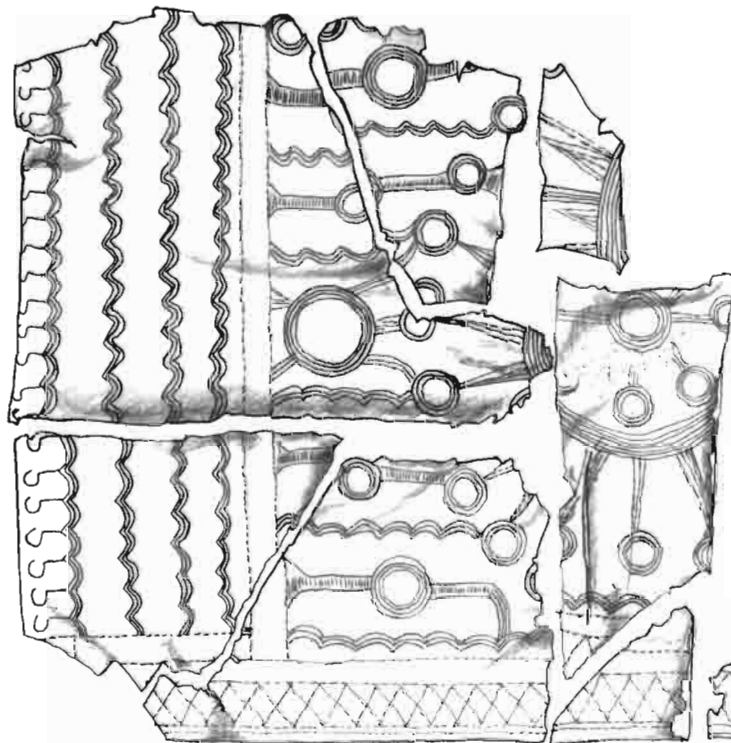
16

17

19

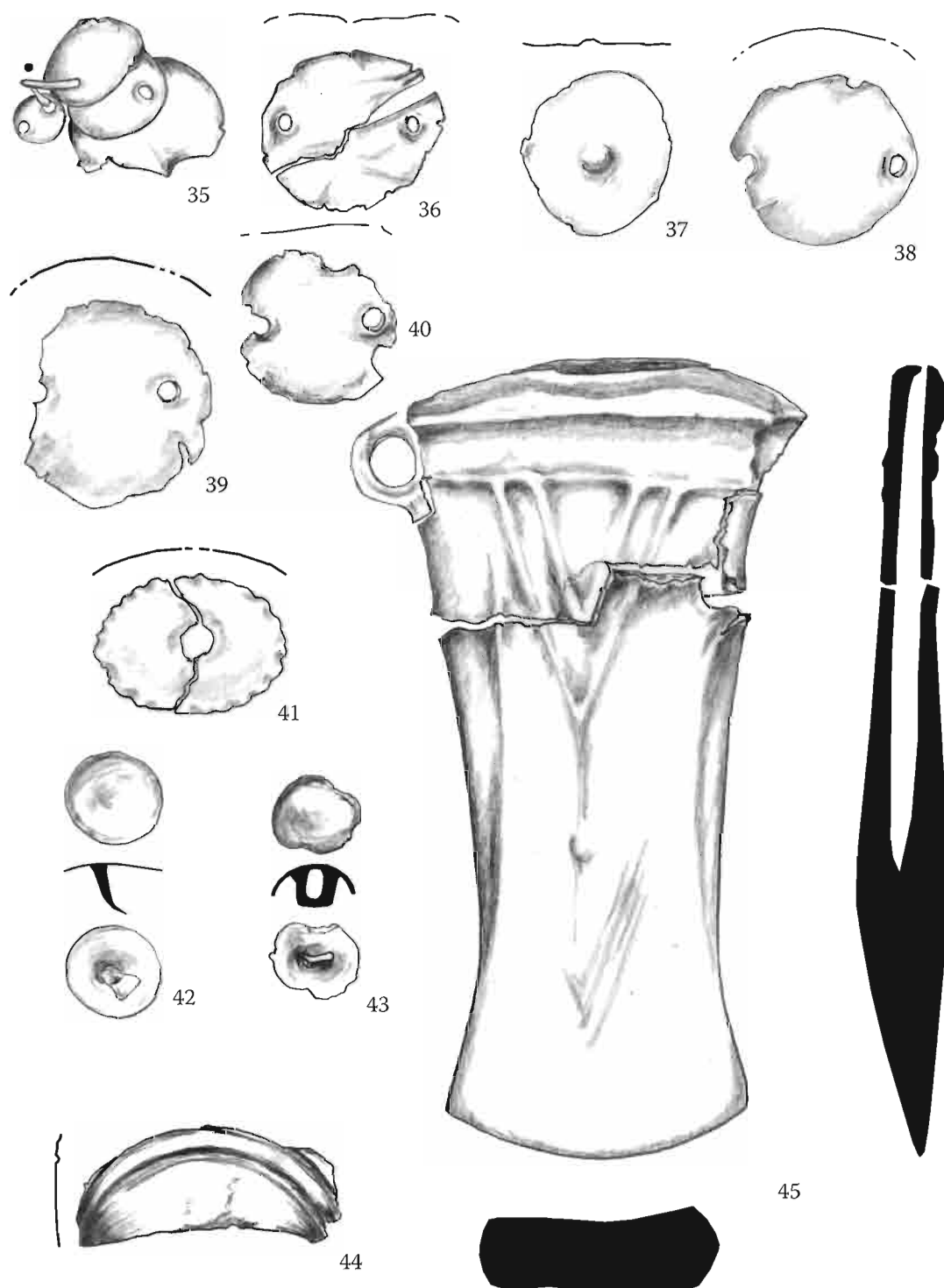
18

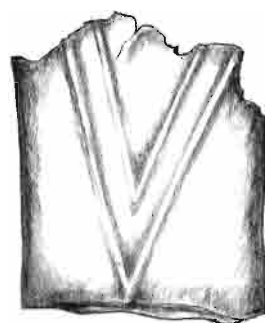
20

T. III

T. IV

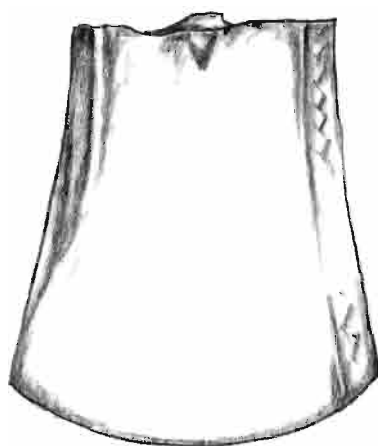
T. V

48

46

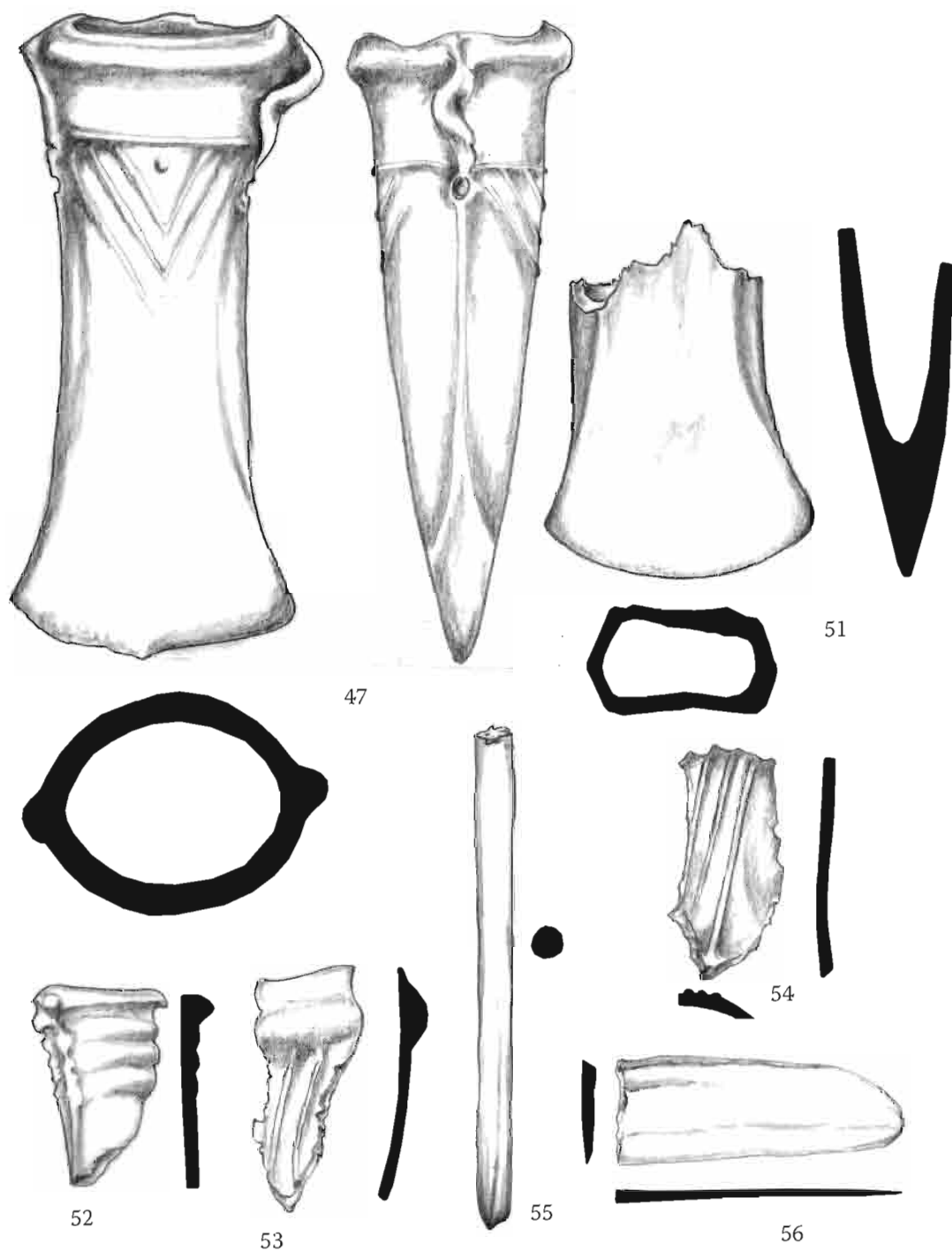

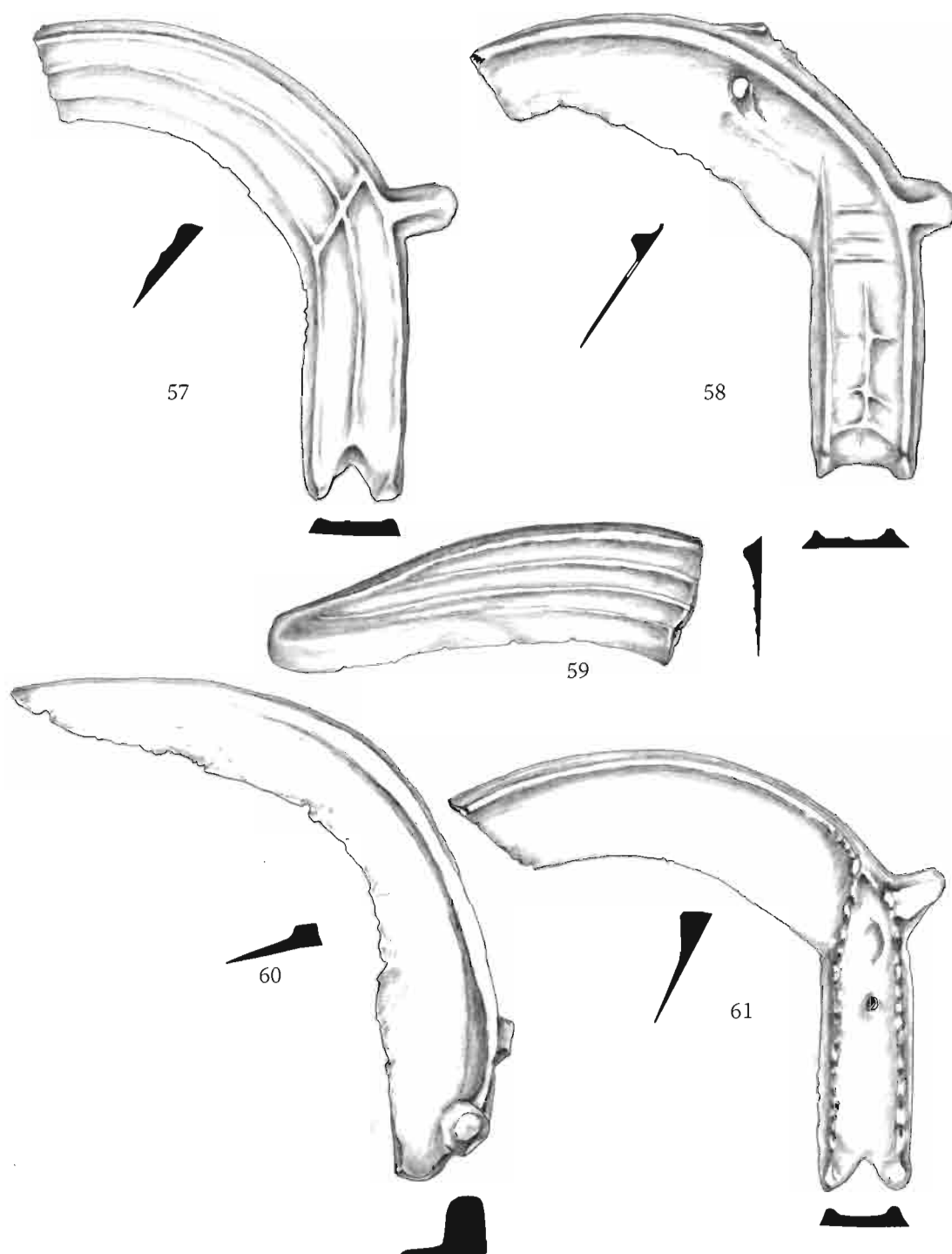
49

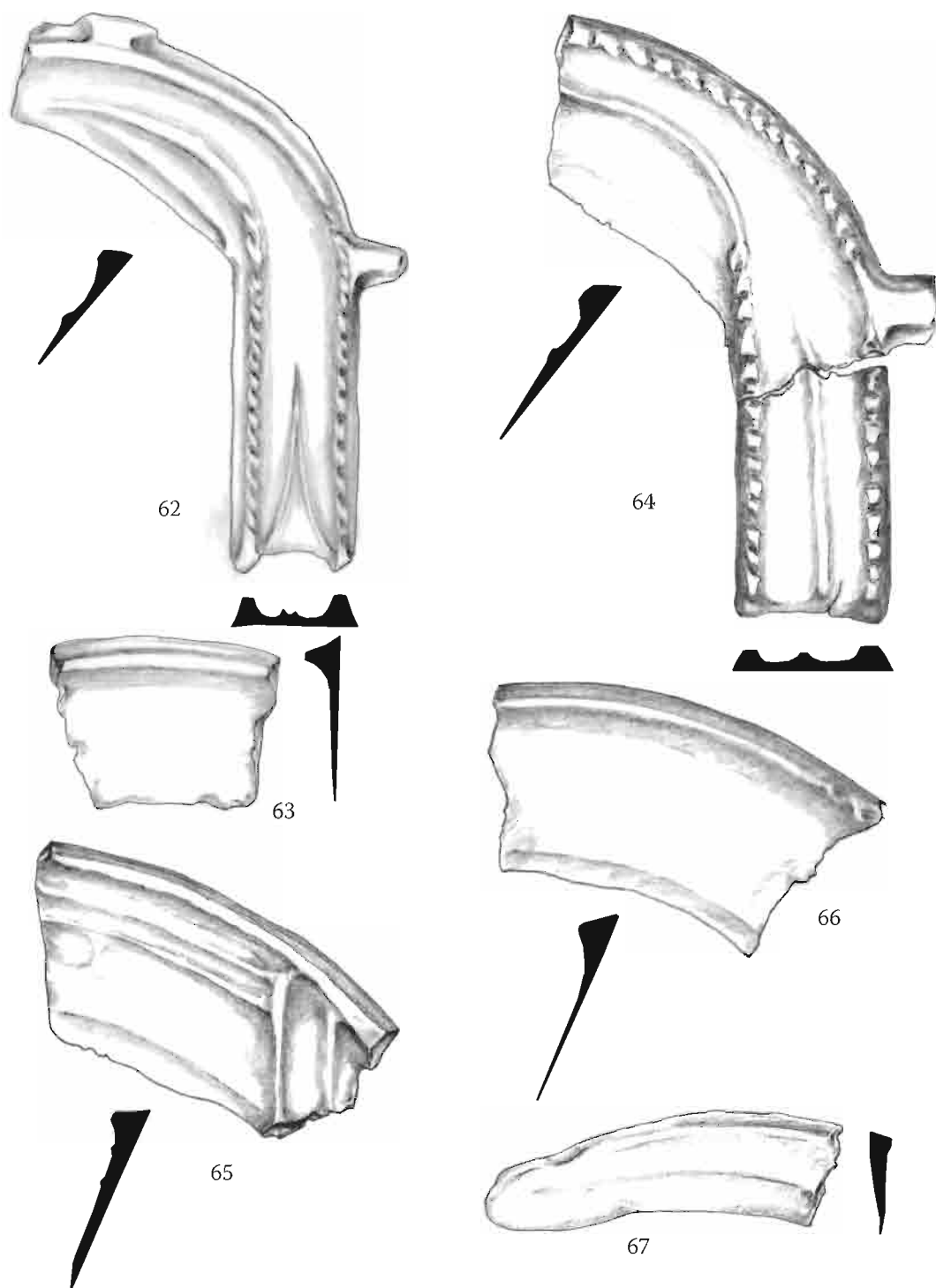
50

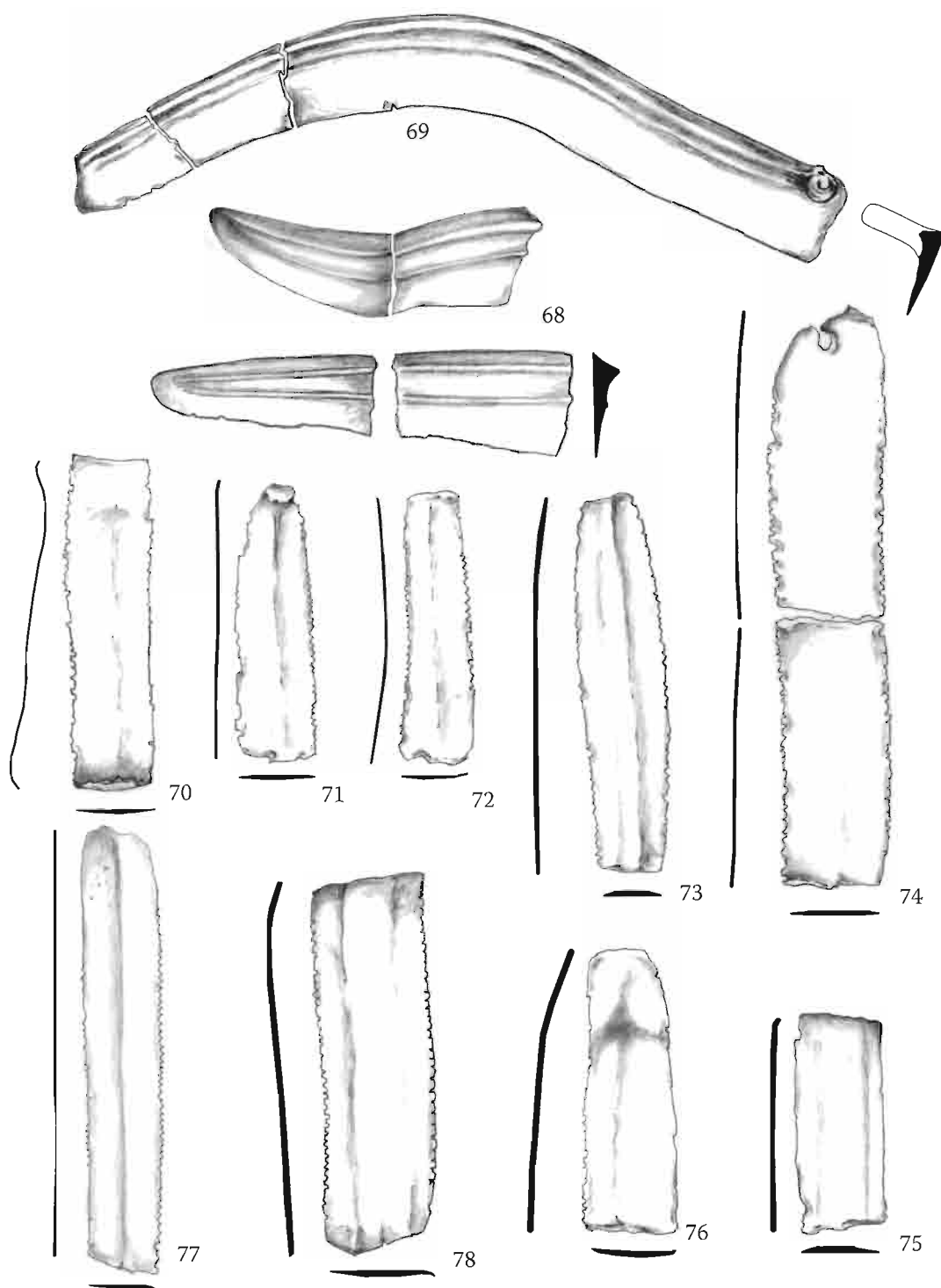
T. VI

T. VII

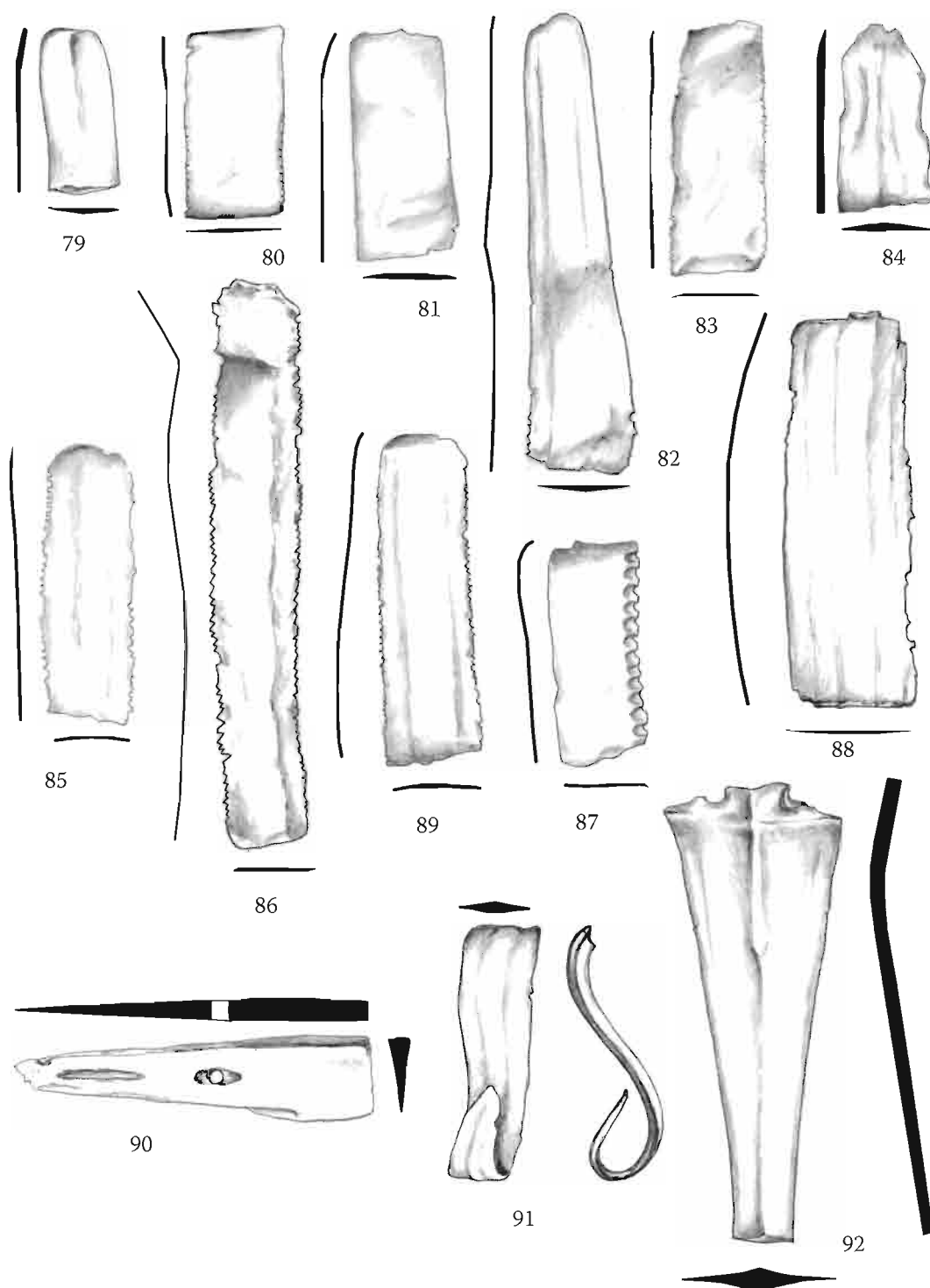

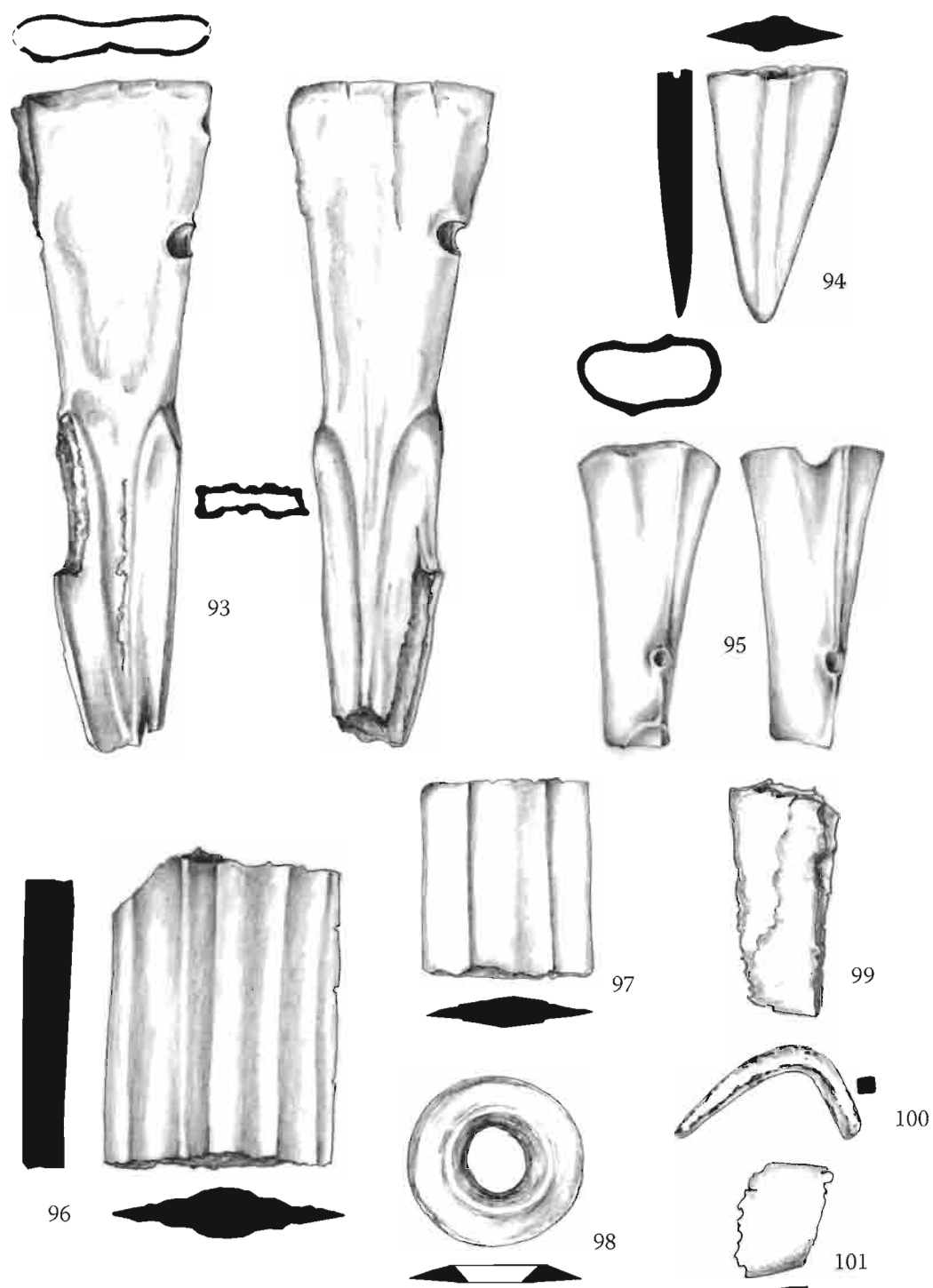
T. VIII

T. IX

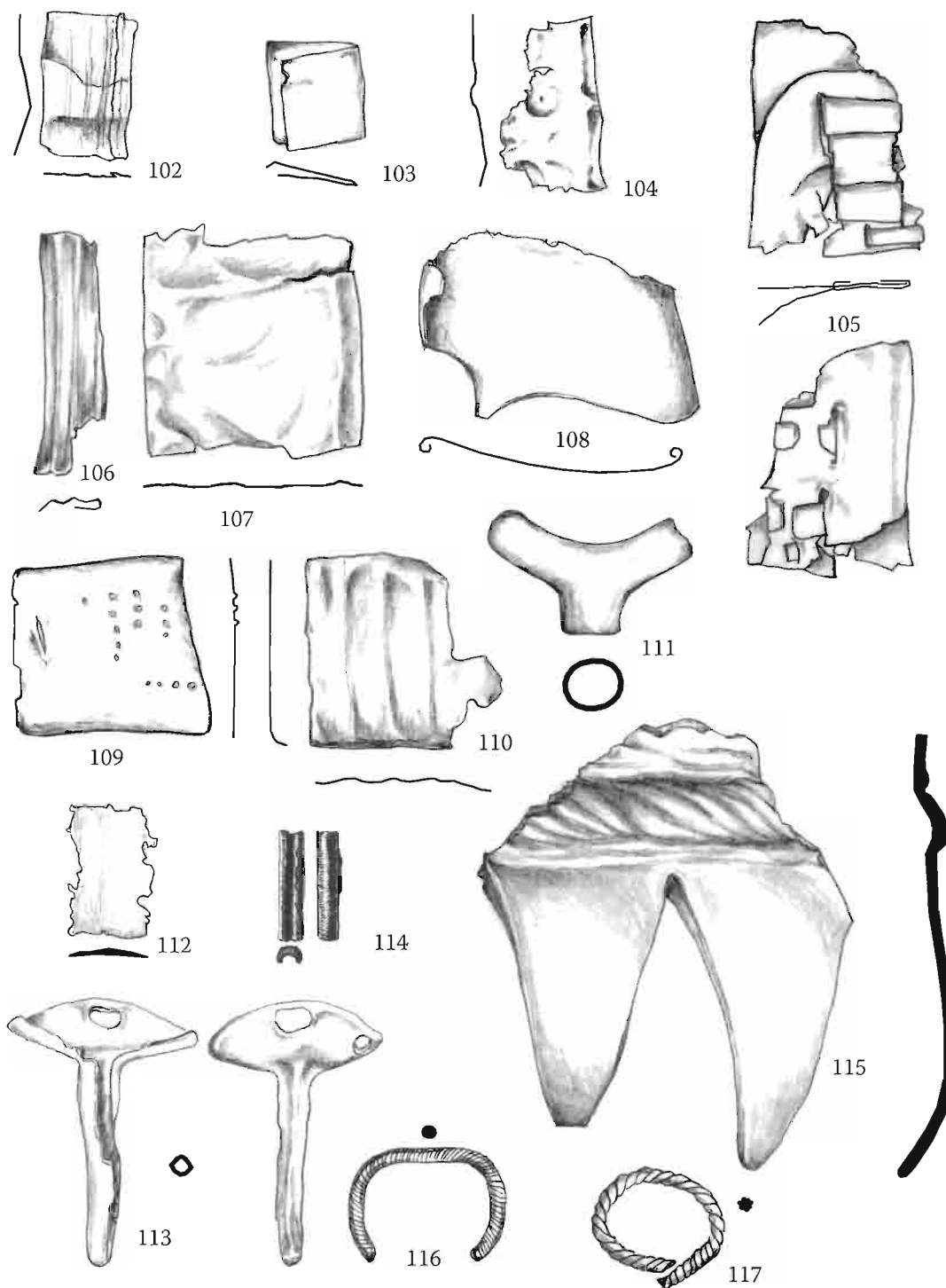

T. X

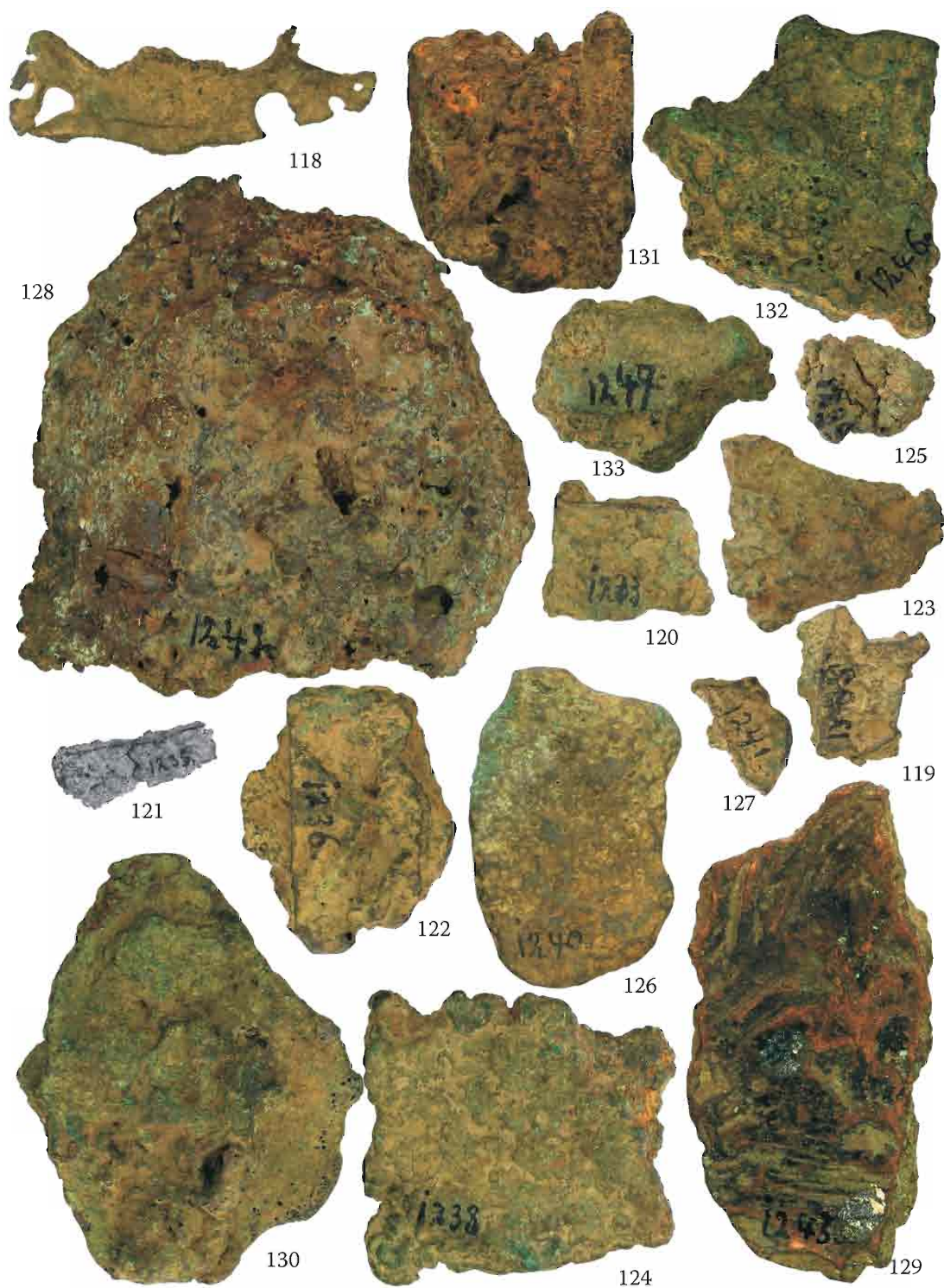
T. XI

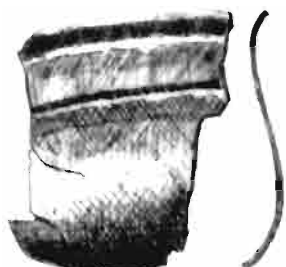
T. XII

T. XIII

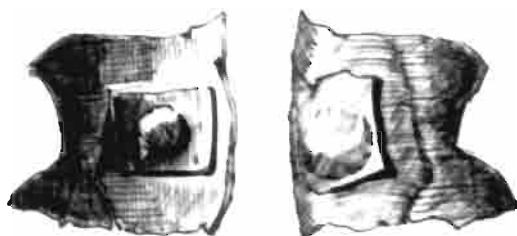
T. XIV

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

T. XV

Dragan B. Jovanović

ONCE AGAIN ON HOARD FROM KARANSEBEŞ

Summary

The Caransebeş hoard is one of the first finds of that kind discovered in Banat. Also, for the first time after more than 130 years since its discovery, it is being represented in detail. In this paper we represented its entire inventory, pointing out some new interpretations. All objects from the hoard are very well preserved, with no traces of corrosion, which indirectly suggests that they were well protected. Ornaments and tools, along with copper ingots make up the largest part of the hoard, while arms represent less than 5% of the total number of objects. The fragmentation is very high, about 88 %. The raw copper with 1672.54 g make more than one third of the total hoard weight.

Based on numerous analogies from hoards from Romania, Vojvodina and Hungary, the Caransebeş hoard has been dated to the Ha A1. The proposed chronological framework is based on socket axes with “V” ornament, sickles with tongue, bracelets with open and thinned ends, Riegsee type bracelet and bronze sheet belt. However, it should be noted that certain number of hoard objects, such as dagger (Inv. no. 1217), or twisted wire bracelet (Inv. no. 1308), indicate slightly older traditions.

Objects from the Caransebeş hoard indicate very close relationships with synchronous hoards from the territory of Serbian Podunavlje, as evidenced primarily by the large number of socket axes with “V” ornaments, Riegsee type bracelets and also by the large number of saws, which are extremely rare in the Romania. The hoard got its name after F. Milleker assumed it was found in the Caransebeş vicinity [Milleker 1883: 13]. However, F. Milleker notes that the blacksmith who sold the hoard, had lived in Vrsac. Since, the hoard has nothing in common with other hoards from the Caransebeş area, it is possible that it was discovered in some other place.

